

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก
ผ่านการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

การค้นคว้าอิสระ เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของการศึกษา
หลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา
มิถุนายน 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชาการศึกษา ได้พิจารณาการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ผ่านการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา วิจัยและประเมินทางการศึกษา ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ชชดต ภูงษ์ทอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชชดต ภูงษ์ทอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา อ่อนธานี)
หัวหน้าภาควิชาการศึกษา
กรกฎาคม 2563

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา ภูงษ์ทอง ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย คอยดูแล ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี อีกทั้งยังให้ข้อคิดและคำแนะนำในการเป็นนักวิจัยที่ดีเพื่อนำไปพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปานาวงษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. น้ำทิพย์ อองอาจวานิชย์ ที่ได้ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางในการพัฒนางานวิจัยตั้งแต่ขั้นตอน การกำหนดปัญหาการวิจัยจนสามารถดำเนินการทำวิจัยให้เกิดความสำเร็จ และขอขอบพระคุณ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ ที่มอบความรู้และประสบการณ์ที่ดีในการทำวิจัย เพื่อนำมาพัฒนา ตนเองและพัฒนาการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ ดร. ออมสิน จตุพร ประธานกรรมการ พร้อมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ ปานานวงษ์ และ ผศ.ดร. อ้อมธจิต แป้นศรี ที่กรุณาเป็นกรรมการ ในการสอบและให้คำแนะนำ ทำให้งานวิจัยเล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม ดร.อุไร ปัญญาสิทธิ์ ที่ให้ การสนับสนุน อีกทั้งยังอนุเคราะห์ให้มีการดำเนินการเก็บข้อมูลและพัฒนางานวิจัยภายใน สถานศึกษา พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางในการนำงานวิจัยมาพัฒนาในด้านการศึกษาให้ดีขึ้น

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ที่ร่วมให้ ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาข้อมูล จนสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาเป็นการแสดงที่สวยงาม อีกทั้งยังร่วมประเมินความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นต่อการแสดงระบำกล้วยตากที่ได้ พัฒนาขึ้นมาในครั้งนี้ และขอขอบคุณว่าที่ร.ต.วงศ์ดินทร์ ชัยสิทธิ์ และนักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม ที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ และช่วยสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ พื้นบ้านชุด ระบำกล้วยตาก ให้สำเร็จออกมาเป็นการแสดงที่สมบูรณ์

ที่สำคัญที่สุดขอขอบคุณครอบครัว นางสาวสรัญญา เจ็กท่านา นายสรายุทธ ชัยชราแสง และเพื่อน ๆ สาขาวิจัยและประเมินทางการศึกษา ที่อยู่เคียงข้างและให้กำลังใจในการศึกษาและทำ การวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กัลยาณี เจ็กท่านา

ชื่อเรื่อง	การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์
ผู้ศึกษาค้นคว้า	กัลยาณี แจ็กทำนา
ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงษ์ทอง
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2563
คำสำคัญ	วิจัยเชิงสร้างสรรค์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ระบายกล้วยตาก

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการทำกล้วยตาก การแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก 2) สร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตากด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 18 คน โดยมีผู้ร่วมการวิจัยในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก จำนวน 8 คน จากโรงเรียนบางกระทู้มพิทยาคม และผู้ที่ประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นในการรับชมการแสดง จำนวน 76 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า 1) กระบวนการทำกล้วยตากมีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ตั้งแต่การปอกกล้วยจนถึงการบรรจุลงบรรจุภัณฑ์ โดยการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะประกอบการสร้างสรรค์การแสดง คือ เรื่ององค์ประกอบของการแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง 2) การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตาก ได้ดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย (1) การกำหนดแนวคิด (2) การออกแบบร่าง (3) การพัฒนาแบบ (4) การประกอบสร้าง (5) การเก็บรายละเอียด (6) การนำเสนอผลงาน และ (7) การประเมินผล จนได้การแสดงระบายกล้วยตากที่เป็นรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ แบ่งออกเป็น 3 ช่วงการแสดง โดยมีการพัฒนาองค์ประกอบของดนตรี ท่วงทำนอง ชุดการแสดง และอุปกรณ์ประกอบการแสดงให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น และ 3) ความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงอยู่ในระดับมาก

Title Creativity of Applied Thai folk dance 'Rabam Kluay Tak' through Creative research process.

Authors Kanlayani Chekthana

Advisor Assistant Professor Chanadda Phohongthong, Ph.D.

Academic Paper Independent Study M.E. in Education Research and Evaluation. Naresuan University, 2020

Keywords Creative Reseach, Thai Folk Dance, Rabam Kluay Tak.

ABSTRACT

The aims of this research were 1) to study the history of dried bananas, the process of dried banana production, the previous 'Ra-Bam Kluay Tak' performance, and recommendation about creating new 'Ra-Bam Kluay Tak' performance, 2) to create 'Ra-Bam Kluay Tak' performance with creative research, and 3) to study the opinions of 'Ra-Bam Kluay Tak' performance. Using qualitative research and creative research to integrate information. Data collections were non-participant observation and the 18 related persons interview with dried banana production and the previous performance, 8 co-researcher for create 'Ra-Bam Kluay Tak' performance from Bangkratumpitthayakom school, and 76 The audiences to watch 'Ra-Bam Kluay Tak' performance. Qualitative data were analyzed by content analysis and Quantitative were analyzed by descriptive statistic.

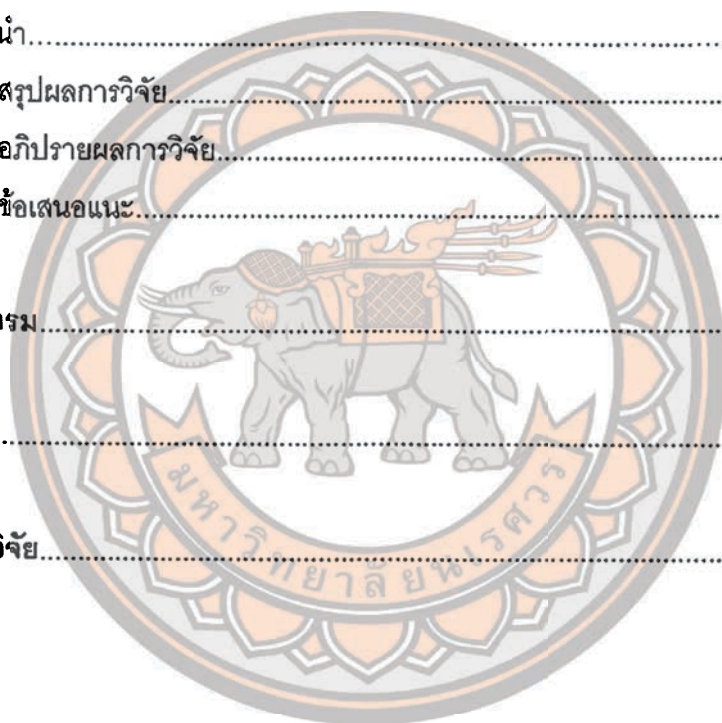
The results found that 1) there are 6 steps of the dried banana production, and the recommendations are about element of costume and materials. 2) Using creative research through 7 steps: design conception, design exploration, design development, design construction, design refinement, design presentation, and design evaluation to create 'Ra-Bam Kluay Tak' performance has 3 parts: lifestyle part, the process of dried banana production part, and amusement part. Craete new performance with the developed elements are sound, chorography dance, costume, and materials. 3) The audiences' opinions after watch Ra-Bam Kluay Tak were at a high level.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
คำถามในการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
การวิจัยเชิงสร้างสรรค์.....	11
การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้าน.....	13
อำเภอบางกระทุ่ม.....	20
กล้วยตากบางกระทุ่ม.....	21
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	24
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
การออกแบบงานวิจัย.....	25
พื้นที่ในการวิจัย.....	26
ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	26
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการ ทำกล้วยตาก และการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะหรือ ความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก	39
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ ชุด ระบำกล้วยตาก.....	62
5 บทนำ.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผลการวิจัย.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม.....	78
ภาคผนวก.....	82
ประวัติผู้วิจัย.....	98

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงประเด็นข้อมูลที่ต้องการศึกษา.....	7
2 แสดงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา.....	28
3 แสดงประเด็นที่ต้องการศึกษาในแบบบันทึกการสังเกต (วัตถุประสงค์ที่ 1).....	31
4 แสดงประเด็นที่ต้องการศึกษาในแบบบันทึกการสังเกต (วัตถุประสงค์ที่ 2).....	32
5 แสดงตัวอย่างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับกลุ่มผู้ที่ ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก.....	33
6 แสดงตัวอย่างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับ ข้อเสนอแนะประกอบการสร้างสรรค์นากฎศิลป์พื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตาก.....	33
7 แสดงตัวอย่างประเด็นคำถามในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดง นากฎศิลป์พื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตาก.....	35
8 แสดงประเด็นการศึกษา แหล่งข้อมูล เครื่องมือรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล.....	37
9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความคิดเห็นในการ รับชมการแสดงพื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตาก.....	62

สารบัญภาพ

รูปภาพ	หน้า
1 แสดงที่ตั้งอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก.....	20
2 แสดงแผนที่ชุมชนอำเภอบางกระทุ่ม.....	20
3 แสดงแผนผังขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย.....	38
4 แสดงการปมกล้วย.....	44
5 แสดงการตากกล้วยในขั้นตอนที่ 2.....	45
6 แสดงการแบนกล้วยโดยใช้มือ.....	45
7 แสดงการตากกล้วยในขั้นตอนที่ 4.....	46
8 แสดงการตัดจุกกล้วย.....	46
9 แสดงการแสดงระบ้ำกล้วยตาก(เดิม).....	50
10 แสดงเครื่องแต่งกายในการแสดง.....	55
11 แสดงนักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ ระหว่างการกำหนดแนวคิดและการออกแบบร่าง....	58
12 แสดงท่าทางการปลอกกล้วย.....	59
13 แสดงท่าทางการแบนกล้วย.....	59
14 แสดงท่าทางการตัดจุกกล้วย.....	60
15 แสดงการแสดงระบ้ำกล้วยตากที่แสดงในงานวัดผลประเมินผลและวิจัยสัมพันธ์ แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 28.....	61
16 แสดงการเผยแพร่การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบ้ำกล้วยตาก บนสื่อออนไลน์.....	66
17 แสดงการแต่งกายของนักแสดง.....	72

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

นาฏศิลป์ เป็นคำที่มีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า เป็นงานเกี่ยวกับศิลปะการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่อง เป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตนาฏศิลป์ถือเป็นวัฒนธรรมบันเทิง ที่มีบทบาทสำคัญและได้รับความนิยมจากผู้คนทุกระดับชั้น เนื่องจากในอดีตยังไม่มีความเจริญทางเทคโนโลยี ดังนั้น เครื่องสร้างความบันเทิงให้กับผู้คนในสังคมได้ก็คือ การแสดงนาฏศิลป์ ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้รับสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่มีการผสมผสานศาสตร์ต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน ประกอบด้วย วรรณศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ และหัตถศิลป์ มาหลอมรวมกันในหนึ่งชุดการแสดง (ภัทรวดี ภูษาภิรมย์, 2552) ซึ่งสามารถพบเห็นได้ชัดเจนจากการแสดงนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทย หรือ โขน นั่นเอง นาฏศิลป์มีรูปแบบที่หลากหลายตามลักษณะที่แสดง สามารถแบ่งการแสดงนาฏศิลป์ออกเป็น 4 ประเภท คือ โขน ละคร รำและระบำ และการแสดงพื้นบ้าน (สุธีรัตน์ เกิดหาญ, 2555: 10-11.)

นาฏศิลป์พื้นบ้าน เป็นการแสดงนาฏศิลป์ประเภทหนึ่ง que แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากนาฏศิลป์พื้นบ้านสามารถสื่อสารให้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่ชัดเจนว่า ชุมชนที่เป็นแหล่งที่มาของการแสดงนั้นมีลักษณะเฉพาะอย่างไร มีจุดเด่นทางวัฒนธรรมอย่างไร และมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ อย่างไร ซึ่งสามารถนำมาสื่อสารได้ผ่านท่วงท่าการเคลื่อนไหวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน และดนตรีพื้นบ้าน จนสามารถนำมาเรียบเรียงและถ่ายทอดผ่านการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านได้ ซึ่งจะเห็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้ชัดเจน ทำให้คนในชุมชนนั้นรู้สึกภาคภูมิใจ และสามารถนำเสนอออกมาในงานต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชน (สุธีรัตน์ ภูแก้ว, 2561: 351-352) นาฏศิลป์พื้นบ้านได้รับความนิยมมากในการนำมาแสดงในงานต่าง ๆ และนิยมถูกนำมาสร้างสรรค์การแสดงชุดใหม่ ๆ เสมอ เนื่องจากนาฏศิลป์พื้นบ้านสามารถบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน และสื่อสารวิถีชีวิตที่โดดเด่นของชุมชนให้กับผู้ชมได้ง่าย อีกทั้งยังมีองค์ประกอบการแสดงที่ครบถ้วน สร้างความน่าสนใจให้กับการแสดงนาฏศิลป์ในปัจจุบันได้ดี

การสร้างสรรคการแสดงด้วยการสร้างสรรคนาฏศิลป์ จึงถือเป็นหนึ่งรูปแบบในการสืบสานและพัฒนาการแสดงนาฏศิลป์ และยกระดับความน่าสนใจให้กับศิลปวัฒนธรรมการสร้างสรรคนาฏศิลป์ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับการแสดง และดึงดูดความสนใจของผู้ชม จึงทำให้การศึกษาได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยมีรูปแบบในการสร้างสรรคนาฏศิลป์ 4 รูปแบบคือ หนึ่ง การสร้างสรรคภายใต้กรอบจารีตเดิม สอง การสร้างสรรคที่ให้มีการผสมผสานหลายจารีต สาม การสร้างสรรคด้วยการประยุกต์จากจารีตเดิม และ สี่ การสร้างสรรคให้อยู่นอกจารีตเดิม (สุรพล วิรุฬักษณ์, 2547: 231-233) ซึ่งเชื้อประโยชน์ในการถ่ายทอดเรื่องราว ถ่ายทอดแนวคิด ผ่านการแสดงให้ผู้ชมจำนวนมากได้รับชม โดยในปัจจุบันมีการสร้างสรรคนาฏศิลป์ชุดใหม่ ๆ ออกมามากมาย เช่น การศึกษาและพัฒนาานวัดกรมการเสด็จนาฏศิลป์พื้นบ้านชุด จัปปุ กรณีศึกษา: บ้านโนนวัด ตำบลพลสงคราม อำเภอโดนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลงานการสร้างสรรคการแสดงได้พัฒนามาจากบริบทวิถีชีวิตในการจัปปุ โดยการนำเสนอลักษณะท่าทาง กิริยาอาการต่าง ๆ ในการหาปุ จัปปุ ร่วมกับลักษณะเด่นของปุ กิริยาอาการต่าง ๆ ของปุ มาบูรณาการกับการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัย ประชาชนชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์และดนตรี (เรขา อินทรกำแหง, 2555: 98-121.) จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ชุดใหม่ ๆ ที่ถูกสร้างสรรคขึ้นมานั้น ส่วนใหญ่การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับระบบการศึกษา ให้เกิดเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชน และบุตรหลานที่เป็นตัวแทนของชุมชนที่ได้ร่วมเรียนรู้ภูมิปัญญาและสืบสานต่อผ่านการแสดง อีกทั้งเป็นรูปแบบในการเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รับชมและรู้จักวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ซึ่งการสร้างสรรคการแสดงนาฏศิลป์ที่ควบคู่กับการศึกษาชุมชนในลักษณะนี้เป็นหนึ่งแนวคิดในการสร้างสรรคการแสดงนาฏศิลป์ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสรรคในการยกระดับและนำเสนอวิถีชุมชน

การวิจัยเชิงสรรค เป็นกระบวนการวิจัยรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการรองรับการอธิบายทางวิชาการให้กับการสร้างสรรคผลงานที่มีลักษณะทางศิลปกรรม ซึ่งประกอบด้วยงานด้านทัศนศิลป์และงานด้านศิลปะการแสดง(นาฏศิลป์) ซึ่งการสร้างสรรคผลงานด้านนี้ เดิมมีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา และการมุ่งหาผลลัพธ์ โดยกระบวนการหาคำตอบและการดำเนินงานนั้นต้องผ่านกระบวนการศึกษาค้นคว้า และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเช่นกัน (ศิริมงคล นาฎยกุล, 2562) จึงทำให้ผู้วิจัย

เลือกใช้การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ร่วมกับนักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม

ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม ตั้งอยู่ในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นหนึ่งอำเภอที่มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์แปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน จนเป็นแหล่งของฝากชื่อดัง คือ กล้วยตากบางกระทุ่ม ที่มีลักษณะที่โดดเด่นในเรื่องรสชาติที่หวาน อร่อย มีกลิ่นหอม จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า เดิมทีกล้วยตากไม่ได้ผลิตขึ้นมาเพื่อเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ เป็นเพียงรูปแบบการถนอมอาหารอย่างหนึ่งที่ได้ถูกยอมรับและเล่าขานกันปากต่อปากในชุมชน และเกิดการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาองค์ความรู้เรื่อยมา จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ได้รับการยอมรับ และกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน ดังที่ปรากฏในคำขวัญของจังหวัดพิษณุโลกที่ว่า “พระพุทธชินราชงามเลิศ ถิ่นกำเนิดพระนเรศวร สองฝั่งน่านล้วนเรือนแพ หวานฉ่ำแท้กล้วยตาก ถ้ำและน้ำตกหลากตระการตา” ซึ่งกล้วยตากที่มีรสชาติหวานฉ่ำนั้นมีความหมายถึงกล้วยตากที่ผลิตมาจากอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก (จรัมศรี เพ็ชรกุล: 56-72)

โดยจุดเด่นของกล้วยตากบางกระทุ่มที่ทำให้ได้รับความนิยม จนสามารถพัฒนา กลายเป็นสินค้าส่งออกทั้งในและต่างประเทศได้นั้นก็คือ กล้วยน้ำว้าที่มีลักษณะเป็นลูกกลมสั้น เนื้อกล้วยที่ละเอียด มีรสหวานจากธรรมชาติ ไม่มีเมล็ด และมีกลิ่นหอมของน้ำหวานจากกล้วย ซึ่งเป็นผลจากการใช้กล้วยพันธุ์พื้นเมืองของอำเภอบางกระทุ่มคือ กล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อน โดยได้นำมาจากแหล่งเพาะปลูกกล้วยหลักอยู่ที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

และด้วยความนิยม ในการบริโภคทั้งในชุมชนจนกลายเป็นสินค้าส่งออกพื้นเมืองนั้น ทำให้อาชีพการทำกล้วยตาก กลายเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านในอำเภอบางกระทุ่ม จนมีหน่วยงาน เข้ามาช่วยส่งเสริมให้เกิดการสร้างรายได้อย่างแพร่หลายภายในชุมชน โดยจากการศึกษาชุมชน เบื้องต้น ชาวบ้านในชุมชนมักจะประกอบอาชีพหลักในการทำเกษตรกรรม และในแต่ละชุมชนจะมี อาชีพเสริมอีกอาชีพหนึ่ง คือ อาชีพการทำกล้วยตาก เพื่อรองรับความต้องการในการผลิตกล้วยใน การรับประทาน การขาย และการส่งออก โดยการทำกล้วยภายในชุมชนนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การทำกล้วยเพื่อเป็นสินค้าของชุมชน ในประเภทนี้ชาวบ้านจะเป็นผู้ดำเนินการต่าง ๆ ด้วย ตนเอง ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ การบ่มกล้วย การตากกล้วย การแบนกล้วย จนนำไปสู่การนำ ออกขายสู่ตลาด อีกประเภทหนึ่งคือ การทำกล้วยเพื่อส่งมอบเข้าสู่โรงงาน เพื่อให้โรงงานดำเนินการ บรรจุลงบรรจุภัณฑ์ และส่งออกเป็นของฝากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยความนิยมในกล้วย ตากบางกระทุ่มนี้เอง ทำให้ชาวบ้านในชุมชนบางกระทุ่มสามารถสร้างรายได้จากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และกลายเป็นวิถีชีวิตที่เด่นชัดประจำชุมชนบางกระทุ่ม ที่อำเภอบางกระทุ่มเองได้ให้ความสำคัญ

ในการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ ทั้งในเรื่องการส่งเสริมการปลูกกล้วยน้ำว้าพื้นเมืองพันธุ์มะลิอ่อน การให้ความรู้ในการดูแลต้นกล้วย รวมไปถึงการพัฒนาโดมตากกล้วย เพื่อให้มีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย

ดังนั้น ในบริบทของการดำเนินชีวิต ชาวบ้านในชุมชนบางกระทู้หลายท่านได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก จนเกิดเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่บุตรหลาน เพื่อเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ศึกษาในโรงเรียนบางกระทู้พิทยาคมหลายคนก็ได้มีส่วนร่วมในการทำกล้วยตากบางกระทู้ เพื่อเป็นรายได้พิเศษในการศึกษาของตนเองและจุนเจือครอบครัว จึงเป็นเรื่องปกติที่ชาวบางกระทู้เองจะเห็นว่าสิ่งที่ตนเองได้ถือปฏิบัติอยู่นั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่ชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้อยู่แล้ว แต่สำหรับผู้วิจัยที่ได้มาเรียนรู้วิถีชุมชนบางกระทู้ นั้น รู้สึกสนใจในกระบวนการที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่ความต้องการสื่อสารเรื่องราวที่น่าสนใจผ่านรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ เพื่อสร้างสรรค์การแสดงที่สามารถสะท้อนความเป็นชุมชนบางกระทู้ พร้อมบอกเล่าเรื่องราว และกระบวนการทำกล้วยตากให้กับผู้อื่นได้รับรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่ภูมิปัญญาผ่านการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบุว่ากล้วยตากได้

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านของบางกระทู้ ผู้วิจัยพบว่า ในปี พ.ศ. 2538 ช่างราชการครูท่านหนึ่งในอำเภอบางกระทู้ ได้สร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ที่มีชื่อชุดว่า ระบุว่ากล้วยตาก โดยเป็นการแสดงที่สะท้อนกระบวนการทำกล้วยตากของอำเภอบางกระทู้ แต่ในปัจจุบัน เมื่อผู้วิจัยได้สอบถามถึงการแสดงชุดนี้ ปรากฏว่าการแสดงชุดนี้ได้หายไปจากชุมชนนานแล้ว เนื่องจากครูผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ย้ายสถานที่ปฏิบัติราชการ และไม่มีผู้สืบทอดการแสดงชุด ระบุว่ากล้วยตากไว้ จึงทำให้การแสดงที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบางกระทู้ได้หายไปจากเวทีการแสดงของชุมชน เหลือไว้เพียงความทรงจำที่ปรากฏตามคำบอกเล่าของคนในชุมชนเท่านั้น

ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบุว่ากล้วยตาก โดยการศึกษาความเป็นมาของการประกอบอาชีพการทำกล้วยตากบางกระทู้ ตลอดจนกระบวนการทำกล้วยตากในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบุว่ากล้วยตาก แล้วดำเนินการวิจัยด้วยวิธีวิทยาวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ ในการแสดงชุดนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย นักเรียนโรงเรียนบางกระทู้พิทยาคม ครูดนตรี ผู้บริหารโรงเรียนบางกระทู้พิทยาคม และชาวบ้านในชุมชนบางกระทู้ ดังนั้น ชุมชนถือเป็นเสมือนผู้ร่วมออกแบบการแสดง ผ่านการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น โดยมุ่งผลสำเร็จคือ การสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบุว่ากล้วยตาก ที่สะท้อน

วิถีในการประกอบอาชีพของชุมชนบางกลุ่ม เพื่อให้ชุมชนได้ใช้แสดงในงานสำคัญต่าง ๆ ของชุมชนได้ต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการทำกล้วยตาก และการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุดระบำกล้วยตาก
2. เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตากด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

คำถามในการวิจัย

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ในชุมชนบางกลุ่ม บรรยาย อธิบาย หรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการทำกล้วยตาก การแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)อย่างไร และมีข้อเสนอแนะต่อการสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบำกล้วยตากอย่างไร
2. นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ที่สร้างสรรค์ร่วมกับผู้เรียนจะเป็นอย่างไร ประเด็นคำถามสำหรับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ตามองค์ประกอบของนาฏศิลป์เป็นอย่างไร
3. ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก เป็นอย่างไร

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นั้น เป็นการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล จนนำไปสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก รวมไปถึงเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้คนในชุมชนที่ได้รับชมการแสดงชุด ระบำกล้วยตาก ภายใต้ขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้า เพื่อประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้าน ประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ผ่านการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นั้น ประกอบด้วย

1. ประวัติความเป็นมาของกล้วยตากบางกระทุ่ม

ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นมาของบางกระทุ่ม ความเป็นมาของกล้วยตากบางกระทุ่ม ความสำคัญของการทำกล้วยตาก และการส่งเสริมอาชีพการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม

2. กระบวนการทำกล้วยตาก

ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ จุดเด่นของกล้วยตากบางกระทุ่ม วัตถุดิบในการทำกล้วยตาก อุปกรณ์ในการทำกล้วยตาก และกระบวนการในการทำกล้วยตาก

3. การแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม)

ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ แนวคิดการสร้างสรรค์การแสดง รูปแบบท่ารำ รูปแบบดนตรี และรูปแบบของเครื่องแต่งกาย

4. วิธีการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์

ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ การกำหนดแนวคิด การออกแบบโครงสร้างการแสดง การออกแบบดนตรีประกอบการแสดง การออกแบบท่ารำ(ท่ารำหลักและท่ารำเชื่อม) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง และการออกแบบเครื่องแต่งกาย

5. ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ ชุด ระบายกล้วยตาก

ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ แนวคิดในการแสดง โครงสร้างในการแสดง รูปแบบท่ารำ ท่าทางหลักในการทำกล้วยตาก ดนตรีประกอบการแสดง และการแต่งกายของคนในชุมชน

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 18 ท่าน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู	จำนวน 6 ท่าน
2. กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ	จำนวน 4 ท่าน
3. นักเรียนที่เคยทำการแสดง	จำนวน 2 ท่าน
4. ผู้ที่เคยชมการแสดง	จำนวน 6 ท่าน

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม ตามประเด็นข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ดังนี้

ตาราง 1 ประเด็นข้อมูลที่ต้องการศึกษา และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ที่	ประเด็นข้อมูลที่ต้องการศึกษา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
1.	ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของกล้วยตากบางกระทุ่ม	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู
2.	ข้อมูลด้านวิธีการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู - กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ
3.	ข้อมูลด้านการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)	- นักเรียนที่เคยทำการแสดง - ผู้ที่เคยชมการแสดง
4.	ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการ สร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู - กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ - นักเรียนที่เคยทำการแสดง - ผู้ที่เคยชมการแสดง

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความเป็นมาของการประกอบอาชีพการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม และขั้นตอนในการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม ผู้วิจัยจึงศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากพื้นที่ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นแหล่งผลิตกล้วยตากบางกระทุ่มที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพิษณุโลก อีกทั้งยังเป็นต้นกำเนิดของการแสดงระบำกล้วยตากดั้งเดิม

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ในครั้งนี้ ได้วางแผนการดำเนินการศึกษา เก็บรวบรวม สร้างสรรค์ การแสดง และเผยแพร่การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2562 – เมษายน 2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง การออกแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านตามองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดงนาฏศิลป์ ทั้งในส่วนของท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย รวมถึงอุปกรณ์ประกอบการแสดง เพื่อให้การแสดงสามารถสื่อสารความหมายได้ และเพิ่มความน่าสนใจในการแสดงมากขึ้นตามบริบทของชุมชน โดยใช้กระบวนการของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ระบำกล้วยตาก หมายถึง ผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำกล้วยตากและการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ นักเรียนที่เคยทำการแสดง และผู้ที่เคยชมการแสดง โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลหลักที่นำมาใช้การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

3. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก หมายถึง การออกแบบการแสดงชุด ระบำกล้วยตาก โดยใช้รูปแบบของนาฏศิลป์ที่มีสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งท่าทางการเคลื่อนไหว เครื่องแต่งกายนักแสดง และดนตรีประกอบการแสดง ผ่านสร้างสรรค์ตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ โดยมีความเหมาะสมตามยุคสมัยและบริบทของสังคม ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การกำหนดแนวคิด เป็นกระบวนการที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางกระทุ่ม ประกอบด้วย ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำกล้วยตากบางกระทุ่ม คือ กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ นักเรียนที่เคยทำการแสดง และผู้ที่เคยชมการแสดง

3.2 การออกแบบร่าง เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยและนักเรียนชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม(ตัวแทนชุมชน) ช่วยกันระดมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการออกแบบการแสดง โดยมีองค์ประกอบคือ ท่ารำ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง และดนตรีประกอบการแสดง

3.3 การพัฒนาแบบ เป็นกระบวนการทบทวนโครงร่างการแสดงที่ออกแบบ เพื่อให้การแสดงมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ โดยมีตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์มาร่วมพิจารณาร่วมด้วย

3.4 การประกอบสร้าง เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างสรรค์องค์ประกอบต่าง ๆ ขึ้นมา ประกอบด้วย ประสานงานด้านดนตรีกับนักดนตรี ประสานงานกับช่างในชุมชนเรื่องเครื่องแต่งกาย และประสานกับนักแสดงในการฝึกซ้อมการแสดง

3.5 การเก็บรายละเอียด เป็นกระบวนการในการตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดง เพื่อพัฒนาให้มีความสมบูรณ์และตรงตามการออกแบบมากที่สุด

3.6 การนำเสนอผลงาน เป็นขั้นตอนในการนำเสนอ โดยนักเรียนชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม ในบริเวณชุมชนบางกระทุ่มพิทยาคม

3.7 การประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง เพื่อให้ผู้ร่วมการวิจัยร่วมประเมินผลชุดการแสดงระบำกล้วยตาก ในประเด็นของการสื่อสารความเป็นเอกลักษณ์และองค์ประกอบต่าง ๆ ในการแสดง

4. การเผยแพร่การแสดง หมายถึง การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์และขยายผลการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้เกี่ยวข้องและคนในชุมชนได้รับชม โดยประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ

4.1 การแสดงจริงในงานชุมชน คือ การนำนักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ร่วมทำการแสดงในงานที่จัดขึ้นในชุมชน

4.2 การนำเสนอแบบออนไลน์ คือ การจัดทำคลิปวิดีโอการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก เพื่อเผยแพร่ในเว็บไซต์ออนไลน์ ให้ผู้ที่สนใจสามารถรับชมการแสดงได้

5. ความคิดเห็นที่มีต่อการแสดง หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดในการแสดง ท่วงท่าการรำ ดนตรีประกอบการแสดง การแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างสรรคการตงนาฏคิลปีพื้นบ้านประยุคตชูด ระบักล้วยตาด ผ่านการวิจัยเชิง
สร้างสรรคผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การวิจัยเชิงสร้างสรรค
 - 1.1 ความหมายของการวิจัยเชิงสร้างสรรค
 - 1.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงสร้างสรรค
 - 1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสร้างสรรคนาฏคิลปีพื้นบ้าน
 - 2.1 ลักษณะของนาฏคิลปีไทย
 - 2.2 ความหมายของนาฏคิลปีพื้นบ้าน
 - 2.3 องค์ประกอบของนาฏคิลปีพื้นบ้าน
 - 2.4 รูปแบบของนาฏคิลปีพื้นบ้าน
 - 2.5 กระบวนการดำเนินการสร้างสรรคนาฏคิลปีพื้นบ้าน
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. อำเภอบางกระทุ่ม
4. กล้วยตาดบางกระทุ่ม
 - 4.1 ความเป็นมาของกล้วยตาด
 - 4.2 วัตถุประสงค์ในการทำกล้วยตาด
 - 4.3 ขั้นตอนการทำกล้วยตาด
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. การวิจัยเชิงสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

ศิริมงคล นาฎยกุล (เอกสารประกอบการสอน, 2562) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการอธิบายทางวิชาการประกอบการสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะทางศิลปกรรม ประกอบด้วยงานด้านทัศนศิลป์และงานด้านศิลปะการแสดง ซึ่งงานสร้างสรรค์งานด้านนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ คือการมีวัตถุประสงค์ และต้องการผลลัพธ์ รวมถึงต้องผ่านกระบวนการศึกษา ค้นคว้า และตรวจสอบคุณภาพเหมือนกัน

Tisch (Online, 2562) การวิจัยเชิงสร้างสรรค์เป็นการผลิตเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำความรู้ใหม่ที่ได้จากการกลั่นกรอง แสดงออกมาผ่านนวัตกรรมหรือชิ้นงานใหม่ ๆ ที่เกิดจากความร่วมมือและส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมีความท้าทายในเรื่องของการวัดและการประเมินผลภายใต้รูปแบบและสภาพแวดล้อมทางวิชาการแบบเดิม

จากข้างต้น การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นกระบวนการวิจัยรูปแบบหนึ่งที่ใช้สำหรับการสร้างสรรค์งานด้านศิลปกรรม โดยใช้กระบวนการทางการวิจัยในการรับรองกระบวนการสร้างสรรค์งานให้เป็นไปอย่างมีระบบ และมีการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งจะทำให้การสร้างสรรค์ผลงานนั้นเป็นที่ยอมรับ

1.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (อ้างอิงจาก ศิริมงคล นาฎยกุล, 2562) ได้อธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนของงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในเชิงงานศิลปะสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

2.1 การกำหนดแนวคิด

คือ คิดและจินตนาการ จากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น แล้วนำมาปรับ มาเปลี่ยนแปลง มาปรุงใหม่ในแบบฉบับของตนเอง

2.2 การออกแบบร่าง

คือ การยกร่าง การเขียนรูปลงในกระดาษ ร่างแบบออกมาจนกว่าจะอธิบายได้ว่าแบบนี้เป็นแบบที่ดีที่สุด

2.3 การพัฒนาแบบ

คือ การขึ้นหุ่นจำลอง อาจทำโครงด้วยกระดาษหรือด้วยดิน เพื่อดูว่าร่างแบบจะเหมือนแบบที่คิดไว้หรือไม่

2.4 การประกอบสร้าง

คือ การทำเท่าของจริง ด้วยวัสดุใกล้เคียงของจริง เพื่อปรับแต่งรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งก็จะเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ว่าสามารถใช้วิธีการอะไรเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ได้บ้าง หรือในแง่ของการละคร ก็สามารถตรวจสอบว่าตัวละครไม่ได้คุณภาพ ผู้กำกับสื่อสารไม่ได้ หรือการให้แสง (lighting) ยังไม่ดี เป็นต้น

2.5 การเก็บรายละเอียด

เป็นการซักซ้อมศิลปะการแสดง หรือซัดตักแต่ง เก็บรายละเอียดงานศิลปะ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เรียบร้อย

2.6 การนำเสนอผลงาน

เป็นขั้นตอนการจัดแสดงจริง ซึ่งขั้นนี้ไม่ได้อยู่ที่ตัวผู้สร้างสรรค์แล้ว หากแต่อยู่ที่การออกแบบ (design) ผลงานว่าจะทำให้ผู้อื่นเข้าใจหรือเสพผลงานนั้น ๆ ได้ตามที่ผู้สร้างต้องการ สื่อได้หรือไม่ ต้องเตรียมเอกสารอธิบายความคิดหรือไม่ หรือต้องติดตั้งองค์ประกอบต่าง ๆ เพิ่มเติมหรือไม่

2.7 การประเมินผล

เมื่อมีการนำเสนอผลงานแล้ว ควรให้เกิดการวิจารณ์และประเมินผลงานโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการนำมุมมองและข้อเสนอแนะมาเป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาต่อยอดความรู้ต่อไป

ซึ่งขั้นตอนที่ปรากฏดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วย 1). การกำหนดแนวคิด 2). การออกแบบร่าง 3). การพัฒนาแบบ 4). การประกอบสร้าง 5). การเก็บรายละเอียด 6). การนำเสนอผลงาน และ 7). การประเมินผล ซึ่งเมื่อดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจะได้องค์ความรู้ที่เกิดจากการสร้างสรรค์งาน และมีชิ้นงานสำหรับการเผยแพร่

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรารภณา คงสำราญ (2554) ได้ศึกษาการสร้างสรรคานาฏยศิลป์จากจินตนาการของผู้อัฒนาการทางสายตา ใช้กระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและออกแบบการแสดงนาฏยศิลป์ โดยตั้งประเด็นคำถามในการสร้างสรรคานาฏยศิลป์ แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาสร้างสรรคเป็นการแสดงนาฏยศิลป์ ซึ่งการออกแบบการแสดงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และองค์ประกอบทางการแสดงทุกประการ

คมชวัชร พสุริจันทร์แดง (2554) ได้ศึกษาการสร้างสรรคานาฏยศิลป์ผ่านพัฒนาการด้านปรัชญาในเรื่องพระมหาชนก โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในการออกแบบตามองค์ประกอบทางนาฏยศิลป์ 8 องค์ประกอบ ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงการบูรณาการและการเผยแพร่

นาฏศิลป์กับปรัชญาจากวรรณคดีชาติดกไป พร้อม ๆ ไป และได้รูปแบบการสื่อสารทางนาฏศิลป์
แนวใหม่ อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต

ทัศนียา ศักยทะชา (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาการแสดงจำปาดะสู่ผลงานสร้างสรรค์ :
ตารีจำปาดะ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับกระบวนการสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน ในการ
สร้างสรรค์ระบำพื้นบ้านมลายู โดยออกแบบจากลักษณะทางกายภาพของจำปาดะ ใช้โครีเป็น
อุปกรณ์ประกอบการแสดง จึงทำให้การแสดงมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น สามารถนำไปแสดงใน
งานวันจำปาดะ จังหวัดสตูล เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการประกอบอาชีพในชุมชนควนโดน
จังหวัดสตูล

2. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้าน

2.1 ลักษณะของนาฏศิลป์ไทย

ลักษณะของนาฏศิลป์ไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะของ
การรำ คือ (กรมศิลปากร, 2547: 87-89)

2.1.1 นาฏศิลป์พื้นบ้าน เป็นการแสดงของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเพื่อ
ประกอบพิธีกรรม เพื่อความสนุกสนาน เพื่อความบันเทิง หรือนำมาใช้ในการเกี่ยวพาราสีระหว่าง
คนหนุ่มสาว ทั้งนี้ การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านจะมีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะ

2.1.2 นาฏศิลป์ราชสำนัก เป็นการแสดงที่มีราชสำนักเป็นผู้อุปถัมภ์ หรือเกิดขึ้นใน
ราชสำนัก หรือพัฒนาจากการแสดงของชาวบ้านโดยราชสำนัก มีรูปแบบการแสดงมีระเบียบแบบ
แผน ขั้นตอน พิธีกรรมมาก ซึ่งมาจากการยึดถือจารีต วัฒนธรรม ประเพณี อย่างเคร่งครัด
จนกลายเป็นแบบแผนทางการแสดง เช่น โขน ละครใน ละครนอก ซึ่งภายหลังจะพบการเรียก
นาฏศิลป์ราชสำนักว่า นาฏศิลป์มาตรฐานหรือนาฏศิลป์แบบแผน

2.1.3 นาฏศิลป์ปรับปรุงหรือนาฏศิลป์สร้างสรรค์ เป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่
โดยการนำเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์
การแสดง ดนตรี และ แบบแผนกฎเกณฑ์หรือขอบเขตอันจำกัดในการแสดงนาฏศิลป์ มาใช้ใน
การออกแบบ โดยสุรพล วิรุฬห์รักษ์ ได้จำแนกการสร้างสรรคไว้ 4 รูปแบบ คือ (2547: 231-233)

1) นาฏศิลป์ที่เกิดจากหนึ่งนาฏยจารีต คือการสร้างการแสดงจากกฎเกณฑ์
หรือที่มีอยู่ก่อนแล้ว เช่น รูปแบบการรำอวยพร ที่จะต้องมีท่ารำที่เหมาะสมกับเนื้อร้อง เป็นต้น

2) นาฏศิลป์ที่เกิดจากผสมผสานหลายนาฏยจารีต โดยการกำหนดหรือ
หยิบเอาจารีตการแสดงของนาฏศิลป์ตั้งแต่ 2 รูปแบบขึ้นไปมาผสมกัน เช่น การผสมรำไทยกับ

บัลเลต์ โดยใช้จารีตของบัลเลต์แล้วสอดแทรกท่ารำไทยให้เกิดความเหมาะสม ผลคือ ประเทศไทยมีการแสดงบัลเลต์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวเกิดขึ้น

3) นาฏศิลป์ที่เกิดจากการประยุกต์นาฏยจารีตเดิม นาฏยศิลป์แบบนี้มักอาศัยเพียงเอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่นของการแสดงเท่านั้น เช่น โครงสร้าง ท่าทาง หรือเทคนิคบางอย่างมาเป็นหลักในการสร้างสรรค์การแสดง เท่านั้น

4) นาฏศิลป์ที่เกิดจากการสร้างนอกนาฏยจารีตเดิม เป็นการคิดค้นการแสดงรูปแบบใหม่ขึ้นมา โดยไม่อาศัยรูปแบบนาฏศิลป์ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้

2.2 ความหมายของนาฏศิลป์พื้นบ้าน

นาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ให้มีลีลาอันงดงาม ได้แก่ ระเบียบ รำ ฟ้อนต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่นิยมเล่นหรือแสดงกันในท้องถิ่น ในภาษาไทยมีคำว่า "ระบำ" "รำฟ้อน" ที่ใช้ในความหมายของการแสดงลีลานาฏศิลป์ไทย แต่ในท้องถิ่นภาคเหนือจะใช้คำว่า "ฟ้อน" เป็นศัพท์เฉพาะท้องถิ่น ศิลปะของการฟ้อนในท้องถิ่น จะมีดนตรีพื้นบ้านประกอบ ซึ่งอาจจะให้ท่วงทำนองเป็นเพลงบรรเลงล้วน ๆ หรือเป็นบทเพลงที่มีการขับร้องประกอบร่วมด้วย นอกจากนั้น การฟ้อนในท้องถิ่นอาจเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการละเล่นพื้นบ้าน คือปรากฏอยู่ในการแสดงมหรสพต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การฟ้อนที่เป็นส่วนประกอบของการแสดงขอของภาคเหนือ หมอลำของภาคอีสาน เป็นต้น

วัลยา ไชยพรม (2557) ได้ให้ความหมายของนาฏศิลป์พื้นบ้านไว้ว่า เป็นศิลปะการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้มีลีลาอ่อนช้อยงดงาม เช่น ฟ้อนสาวไหม ที่มีท่าฟ้อนแสดงออกถึงลีลานาฏศิลป์พื้นบ้าน และมีดนตรีพื้นบ้านประกอบเป็นจังหวะ

ชุตีกร บุญเสริมสุขเจริญ (2557) ได้ให้ความหมายของนาฏศิลป์พื้นบ้านว่าเป็นกิจกรรมการแสดง การละเล่นของชาวบ้าน ซึ่งแสดงออกถึงความเชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา การดำเนินชีวิต โดยมีลีลาการเคลื่อนไหว เสียงร้องที่เป็นสำเนียงท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน

นุสรินทร์ พาระแพน (2561) ได้ให้ความหมายของคำว่านาฏศิลป์พื้นบ้านไว้ว่าเป็นการแสดงออกอย่างอิสระในท่วงทำนอง จังหวะ ดนตรี ด้วยท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า นาฏศิลป์พื้นบ้าน จึงเป็นการแสดงที่มีท่าทางการเคลื่อนไหวท่าทางการรำรำที่สะท้อนตามเอกลักษณ์ของการแสดงนั้น ๆ โดยมีดนตรีประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาค และมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นเช่น การแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นต้น

2.3 องค์ประกอบของนาฏศิลป์พื้นบ้าน

อาริยา รุ่งเรือง (2547) องค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์เป็นพื้นฐานในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

1). การฟ้อนรำหรือลีลาการใช้ท่ารำ

การแสดงนาฏศิลป์ไทยที่มีการฟ้อนรำหรือใช้ท่ารำที่สวยงาม จะต้องใช้ภาษาท่าทางนาฏศิลป์และนาฏยศัพท์ในสร้างสรรค์ท่าทางในการรำรำให้มีความสมบูรณ์ สวยงาม และเหมาะสม

2). จังหวะที่ใช้ในการแสดง

จังหวะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการสร้างสรรค์การแสดง ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย มีทั้งการแสดงที่มีจังหวะช้า จังหวะปานกลาง และจังหวะเร็ว ซึ่งจะทำให้การสร้างสรรคการแสดงมีความหมาย เกิดเป็นความสวยงาม และความพร้อมเพรียงได้

3). ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

การแสดงนาฏศิลป์ไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เครื่องดนตรีมาบรรเลงประกอบการแสดง เพื่อให้การแสดงมีความน่าสนใจ และมีความสมบูรณ์มาก โดยแบ่งรูปแบบของดนตรีประกอบได้ 3 รูปแบบ คือ เพลงหน้าพาทย์ เพลงที่มีเนื้อร้อง และเพลงที่มีภูมิหลังหรือเพลงที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกได้

4). คำร้องหรือเนื้อร้อง

การสร้างสรรคคำร้องหรือเนื้อร้องที่ใช้ในการแสดง ผู้ประพันธ์จะต้องสร้างสรรค์เนื้อร้องให้สอดคล้องกับการแสดง มีจินตนาการสร้างสรรค์ในการประพันธ์บทเพลง เพื่อที่จะประพันธ์บทเพลงได้ถูกต้องและสื่ออารมณ์ของการแสดงมาสู่ผู้ชมได้เข้าใจและซาบซึ้ง

5). การแต่งกาย การแต่งหน้า

ในการแสดงนาฏศิลป์จะต้องมีการสร้างสรรค์การแต่งกายให้มีความงดงาม และเกิดความเหมาะสมกับผู้แสดง มีการประดับตกแต่งลวดลายเครื่องแต่งกาย ให้มีความงดงาม เพราะการแต่งกายในการแสดงยังเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงยศฐานะบรรดาศักดิ์ของตัวละครด้วย

การแต่งหน้าในการแสดงนาฏศิลป์ จะต้องมีเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ผู้แสดงสวยงาม และอำพรางข้อบกพร่องของใบหน้าของผู้แสดงได้ นอกจากนี้ก็ยังสามารถใช้วิธีการแต่งหน้าเพื่อบอกรัก บอกลักษณะเฉพาะของตัวละครได้

6). อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง

ในการแสดงนาฏศิลป์บางชุดการแสดงอาจมีอุปกรณ์ประกอบการแสดง เพื่อให้การแสดงมีความสมบูรณ์สวยงามมากขึ้น ซึ่งการสร้างสรรคอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงจะมีการ

ออกแบบ ตกแต่งให้เหมาะสมกับชุดการแสดง เช่น การแสดงระบำตารีกีปัส มีการใช้พัดประกอบการแสดง ซึ่งมีการออกแบบพัดให้สวยงามเหมาะสมกับการแสดง

ปรารภนา คงสำราญ (2554) ได้อธิบายองค์ประกอบในการสร้างสรรค์การแสดงไว้ดังนี้

1). บทการแสดง หรือแนวคิดในการออกแบบการแสดง เพื่อเป็นแก่นเรื่องในการสร้างสรรค์องค์ประกอบอื่น ๆ เพิ่มเติม

2). การออกแบบลีลา เป็นการนำท่าทางร้อยเรียงเพื่อสื่อสารสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์การแสดงต้องการสื่อสารกับคนดู

3). การออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นการออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีความสอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการสื่อสาร และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของการแสดง

4). การออกแบบดนตรี เป็นการเรียบเรียงเสียงดนตรีประกอบให้สามารถแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกเดียวกับการแสดง เพื่อส่งเสริมให้การสื่อสารชัดเจน และเป็นไปในทางเดียวกัน

5). การออกแบบพื้นเวที เป็นการออกแบบการแสดงบนเวที ด้วยการแบ่งสัดส่วนของเวที การจัดตำแหน่งของนักแสดง และการใช้ระดับที่แตกต่างของท่วงท่าในการสื่อสาร

6). การออกแบบแสง เป็นการออกแบบแสงที่ฉายบนเวทีให้ช่วยเน้นการแสดงให้ชัดเจนขึ้น และใช้แสงช่วยสร้างอารมณ์ให้กับการแสดง

7). การออกแบบอุปกรณ์การแสดง เป็นการออกแบบอุปกรณ์ประกอบที่ใช้ในการแสดง เพื่อให้การแสดงมีการสื่อสารที่สมบูรณ์มากขึ้น

8). นักแสดง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากนักแสดงเป็นผู้ถ่ายทอดแนวความคิดของการแสดง และเป็นผู้ถ่ายทอดสารที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อสารกับผู้ชม

ปรีชา พิณทอง (2558) ได้ให้บอกองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ ดังนี้

1). ท่วงทำนองของดนตรี จังหวะ ลีลาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งแตกต่างจากภาคอื่น ๆ

2). การแต่งกาย ที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่หรือชนชาติของคนที่ย้ายอยู่ในบริเวณนั้น

3). ดนตรีประกอบ ที่มีลักษณะโดดเด่นตามภูมิภาคอย่างชัดเจน

4). ภาษา ซึ่งสะท้อนผ่านสำเนียงเพลงหรือคำร้องที่ปรากฏในบทเพลง

จากการศึกษาข้างต้นจึงเห็นได้ว่า องค์ประกอบการแสดงหลัก ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในระดับโรงเรียนได้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง 2) ท่วงท่าการรำ 3) ดนตรีประกอบการแสดง 4) การแต่งกาย และ 5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง

2.4 รูปแบบของนาฏศิลป์พื้นบ้าน

อาริยา รุ่งเรือง (2547) ได้อธิบายรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นบ้านไว้ ดังนี้

1). นาฏศิลป์พื้นบ้านมักจะถ่ายทอดกันมาโดยการสังเกต จดจำ เลียนแบบ การบอกเล่า โดยที่ไม่ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ หรือตำราต่าง ๆ

2). นาฏศิลป์พื้นบ้าน มักมีความเรียบง่าย และมีอิสระในการแสดงออก นักแสดงสามารถที่จะสร้างสรรค์พลิกแพลงท่วงท่า สีลา การเคลื่อนไหวออกไปได้หลายทาง ไม่ได้มีท่าแม่บทเป็นหลักแบบนาฏศิลป์ที่เป็นแบบแผนอย่างของราชสำนักหรือของกรมศิลปากร แต่มีลีลาที่งดงาม สอดคล้องกับท่วงทำนองเพลงพื้นบ้าน และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ที่ทำให้สามารถบอกได้ว่าเป็นนาฏศิลป์ของท้องถิ่นใด

3). รูปแบบท่าทางของนาฏศิลป์พื้นบ้านในยุคหลังได้ถูกกำหนดแบบแผนโดยผู้รู้หรือได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของส่วนกลาง(กรมศิลปากร) ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากความเรียบง่ายหรือลักษณะเสรี ไปสู่ท่วงท่าที่เป็นแบบแผนมาก ตัวอย่างเช่น การที่ครูนาฏศิลป์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นำลักษณะการฟ้อนของชาวบ้านไปประยุกต์ใหม่ ให้มีลีลางดงามขึ้น เป็นขั้นตอนขึ้น และกลายเป็นแบบแผนที่ชาวบ้านนำแบบอย่างมาใช้ในการแสดงให้เป็นตามแบบแผนตามไปด้วย

4). กำเนิดของนาฏศิลป์พื้นบ้าน เดิมมักจะเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมในท้องถิ่น เช่น ปรากฏในพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ หรือประเพณีบางอย่าง ไม่ได้มีจุดประสงค์ในความบันเทิงเหมือนในปัจจุบัน เช่น การฟ้อนผีมด มาจากพิธีกรรมบูชาผีปู่ย่า หรือผีบรรพบุรุษ เป็นต้น การศึกษานาฏศิลป์พื้นบ้าน จึงต้องรู้ถึงประวัติความเป็นมา หรือจุดมุ่งหมายแต่เดิม ตลอดจนพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงมาสู่รูปแบบในยุคปัจจุบัน

2.5 กระบวนการดำเนินการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้าน

นุชนาฏ ดีเจริญ (2553, ออนไลน์). ได้กล่าวถึงกระบวนการในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ ดังนี้

1). การศึกษาประมวลข้อมูล

การศึกษาประมวลข้อมูลนี้ ผู้สร้างสรรค์การแสดงจะต้องตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแสดง เพื่อออกแบบแนวคิดและกำหนดเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารให้กับผู้ชม ทั้งประวัติความเป็นมา ท่ารำ และองค์ประกอบต่าง ๆ

2). กำหนดขอบเขตการแสดง

การกำหนดขอบเขต หมายถึง การกำหนดกรอบของการแสดงนาฏศิลป์ชุดนั้น ๆ ให้มีความชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระต่าง ๆ เช่น จำนวนผู้แสดง ระยะเวลาในการแสดงงบประมาณ สถานที่ประกอบการแสดง เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากการทำงานสร้างสรรค์ทุกอย่างมีข้อจำกัด ซึ่งหากไม่กำหนดขอบเขตที่ชัดเจนแล้ว ผลงานชิ้นนั้น ๆ อาจขาดรายละเอียดบางอย่างอันส่งผลให้งานชิ้นนั้นไม่สมบูรณ์

3). กำหนดรูปแบบการแสดง

ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องทำการตัดสินใจเลือกรูปแบบการแสดงที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การออกแบบองค์ประกอบอื่น ๆ ในการแสดงได้อย่างครบถ้วน ตรงประเด็น โดยจะต้องออกแบบช่วงของการแสดงที่ชัดเจน เพื่อให้การออกแบบดนตรี หรือท่ารำ เป็นไปในทางเดียวกัน และเรียงลำดับการส่งสารให้กับผู้ชมได้ตรงประเด็นมากที่สุด

4). การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ

การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบในการแสดง ได้แก่ ดนตรีประกอบการแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดง เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง ซึ่งการกำหนดรูปแบบและแนวทางขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงความชัดเจน สอดคล้องระหว่างแนวคิดในการสร้างงานและรูปแบบของการแสดง เพื่อการตอบสนองต่อความต้องการด้านการแสดงที่มีคุณภาพและมีเอกภาพ

5). การออกแบบนาฏศิลป์

การออกแบบทางนาฏศิลป์ สามารถแบ่งออกได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดโครงร่างโดยรวม การแบ่งช่วงอารมณ์ ท่าทางการแสดงที่สำคัญ และทิศทางการเคลื่อนไหวของนักแสดง

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรา อินทรกำแหง (2555) งานวิจัยเรื่องการวิจัยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สูการศึกษาและพัฒนาวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านชุด จัปปุ กรณีศึกษา: บ้านโนนวัด ตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า

1. การแสดงชุดจัปปุเป็นการแสดงที่สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตในชุมชนดังนั้นจึงก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับการแสดงและวิถีชีวิตของตนทั้งนี้การปลูกฝังให้รักเงาของวิถีชีวิตให้กับเยาวชนนำมาซึ่งความภาคภูมิใจความรักในท้องถิ่นเกิดความหวงแหนในวัฒนธรรมและนำมาสู่การอนุรักษ์และศึกษาในอนาคต

2. การแสดงเป็นสื่อกลางช่วยสร้างความสัมพันธ์ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงระหว่างตัดชาวบ้านโรงเรียนผู้นำชุมชนและคนในชุมชนก็เกิดเป็นความสามัคคี เสียสละและการแบ่งปันความรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน

3. ชุมชนสามารถนำความรู้และแนวคิดจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

4. การดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ปกครองบุตรหลานครูและชุมชนได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติตลอดจนการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งจะช่วยสร้างสายสัมพันธ์และความเข้าใจอันดียิ่งขึ้น

5. การแสดงที่แสดงโดยคนในชุมชนสามารถช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมน่าสนใจและเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนออกมาเข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการจับจ่ายใช้สอยการจัดแสดงร้านค้าหรือการเข้าร่วมรับชมการแสดงเป็นต้น

6. กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ทำการแสดงจะช่วยพัฒนาการแสดงให้มีความหลากหลายและสวยงามยิ่งขึ้นนำไปสู่การรองรับแหล่งเรียนรู้ในอนาคตคนในชุมชนจะเกิดได้มีส่วนร่วมเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจและรายได้ขนาดย่อมภายในชุมชน

พิราภรณ์ พันธุ์มณี (2560) ได้ศึกษาทำเชิงกระติบข้าวชาวนองโน โอิทอปมหาสารคาม จากวิถีหัตถกรรมการจักสานสู่ทำร้านานาภูมิศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ โดยใช้พื้นที่วิจัย คือ บ้านหนองโน ตำบลหนองโนอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผ่านกระบวนการศึกษาภาคสนาม เอกสารวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยกระบวนการสังเกต การสัมภาษณ์ และศึกษาเนื้อหาบริบท ผลการศึกษาทำให้ทราบถึง 1) ทราบขั้นตอนและวิธีการสานต้นกกให้เป็นผลิตภัณฑ์จักสาน ที่เรียกว่ากระติบข้าวอย่างถูกต้อง 2) นำกรรมวิธีในการจักสานมาเสนอในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ชื่อ เชิงกระติบข้าวชาวนองโน โอิทอปมหาสารคาม โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านอีสานบรรเลงประกอบการแสดง

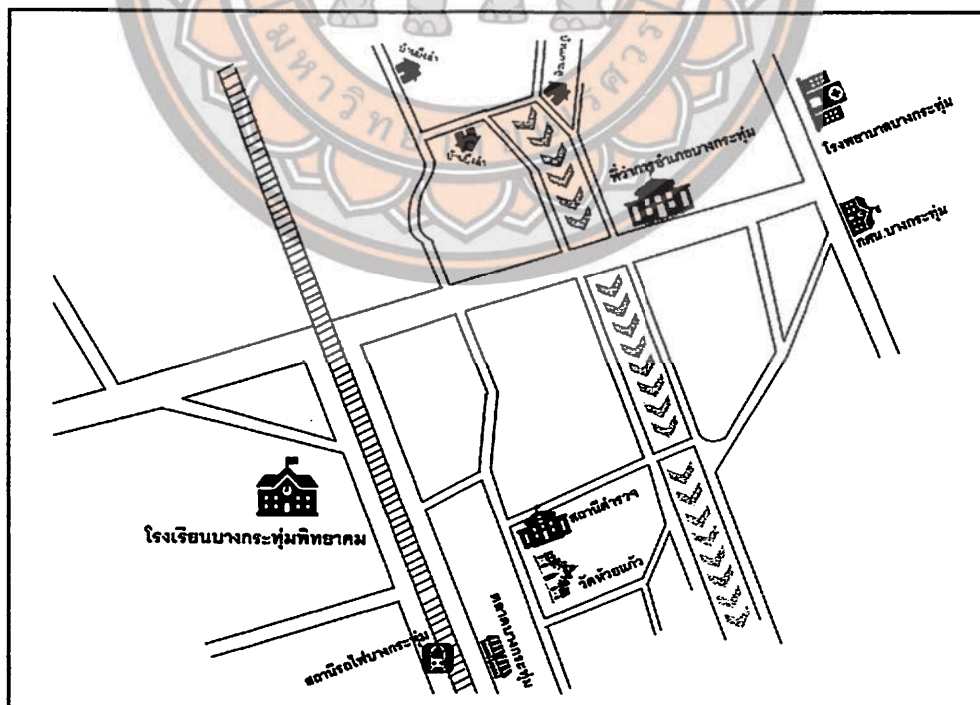
จรรยาสมร ผลบุญ (2560) ได้ศึกษา การสร้างสรรค์ชุดการแสดงจากประวัติศาสตร์ : ประเพณีถวายดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ได้เรียนรู้แนวคิดและการออกแบบองค์ประกอบของการแสดง ได้แก่ อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดง นักแสดง และเครื่องแต่งกาย ตอนที่ 2 ได้พัฒนาท่ารำและกระบวนการแปรแถว ประกอบด้วยกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์วิธีการแสดง การประเมินผล การฝึกซ้อมและเผยแพร่

3. อำเภอบางกระท่อม

อำเภอบางกระท่อมเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก มีระยะทางห่างจากศูนย์กลางของจังหวัดพิษณุโลก 43 กิโลเมตร มีอาณาเขตทางทิศเหนือติดกับอำเภอเมืองพิษณุโลกและอำเภอวังทอง ทิศตะวันออกติดกับอำเภอวังทอง ทิศใต้ติดกับอำเภอสากเหล็ก(จังหวัดพิจิตร) และอำเภอเมืองพิจิตร และทิศตะวันตกติดกับอำเภอสากเหล็ก(จังหวัดพิจิตร)

ภาพ 1 ที่ตั้งอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก (Google, 2020)

ภาพ 2 แผนที่ชุมชนอำเภอบางกระท่อม

รูปแบบการปกครองของอำเภอบางกระทู้ มีการปกครองด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลเนินกุ่ม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเนินกุ่มและตำบลวัดตายมทั้งตำบล
2. เทศบาลตำบลบางกระทู้ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบางกระทู้
3. เทศบาลตำบลห้วยแก้ว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางกระทู้ (นอกเขตเทศบาลตำบลบางกระทู้)
4. เทศบาลตำบลสนามคลี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสนามคลีทั้งตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านไร่ทั้งตำบล
6. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสลุด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโคกสลุดทั้งตำบล
7. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตาล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าตาลทั้งตำบล
8. องค์การบริหารส่วนตำบลไผ่ล้อม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไผ่ล้อมทั้งตำบล
9. องค์การบริหารส่วนตำบลนครป่าหมาก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนครป่าหมากทั้งตำบล

โดยมีสถานศึกษาของรัฐในการดูแล จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย 1) โรงเรียนศึกษาถ้ำจัดการสอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนเนินกุ่มวิทยา จัดการสอนในระดับมัธยมศึกษา และโรงเรียนบางกระทู้พิทยาคม จัดการสอนในระดับมัธยมศึกษา (พิษณุโลก, ออนไลน์)

4. กล้วยตากบางกระทู้

4.1 ความเป็นมาของกล้วยตาก

กล้วยตากเป็นที่นิยมรับประทานในปัจจุบัน ถูกคิดค้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ส่วนที่มีการบันทึกหรือกล่าวถึงกล้วยตากนั้น ได้เริ่มมาจากจังหวัดพิษณุโลก ในชื่อของ "กล้วยตากบางกระทู้" ที่เริ่มเมื่อประมาณปี 2547 โดยมีนางปิ๋ว สิงห์ลักษณ์ ที่อพยพมาจากจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นผู้คิดค้น โดยเริ่มจากการเข้ามาจับจองที่บริเวณเกาะคู ในการพักอาศัยและประกอบอาชีพ ซึ่งในขณะนั้น ได้เริ่มต้นปลูกกล้วยน้ำว่าพันธุ์มะลิช่องในสวน ซึ่งเป็นกล้วยที่นำมาด้วยจากฉะเชิงเทรา เมื่อกกล้วยออกเครือมาก จึงได้นำกล้วยมาตากบนฝือกตากปลาและเมื่อรับประทานว่ามีรสชาติหอมหวาน ชุ่มฉ่ำกว่ากล้วยสุกทั่วไป จึงเริ่มทำเพื่อรับประทาน และเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

ต่อมามีผู้เริ่มทำกล้วยตากเพื่อการจำหน่ายมากขึ้น โดยบุคคลที่มีส่วนริเริ่มและพัฒนามากล้วยตากเพื่อการค้า ได้แก่ หมอหิรัญ วาทยานนท์ ที่รับราชการเป็นเสนารักษ์ในขณะนั้น จนถึงปี 2484 มีการผลิตและพัฒนามากล้วยตากเพื่อการค้ามากขึ้น โดยมีนายไผ่ และ นางเปา เป็น

พ่อค้าคนกลางสำคัญ จนกล้วยตากเป็นที่รู้จักและแพร่กระจายไปสู่พื้นที่อื่นตั้งแต่นั้นมา (ปฐมภรณ์รินมุกดา, 2542)

กล้วยตากเป็นรูปแบบการถนอมอาหาร ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปในความภาคภูมิใจของอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นแหล่งผลิตกล้วยตากที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า “กล้วยตากบางกระทุ่ม” ถือเป็นกล้วยตากที่มีรสชาติหอมหวาน อร่อย เพราะอำเภอบางกระทุ่มมีดินดีเหมาะแก่การปลูกกล้วยน้ำว้า มีแสงแดดเหมาะแก่การตากกล้วย และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีในเรื่องการทำกล้วยตากมานานนับร้อยปี (จันจิรา สามานาม, 2560: 6-7)

ในปัจจุบันเกษตรกรได้ขยายพื้นที่การปลูกกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อนไว้รองรับสำหรับอุตสาหกรรมกล้วยตาก ซึ่งนอกจากจะปลูกในจังหวัดพิษณุโลกแล้ว ยังขยายพันธุ์และขยายพื้นที่ในการปลูกไปยังจังหวัดอื่น ๆ ด้วย เช่น พิจิตร สุโขทัย และเชียงใหม่ เป็นต้น ผลผลิตของกล้วยนั้นจะมีปริมาณมากในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม ผู้ผลิตจึงนำไปแปรรูปและนำมาจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยตากจำนวนมาก

4.2 วัดคุณภาพในการผลิตกล้วยตาก

กล้วยจึงเป็นวัตถุดิบสำคัญในการกำหนดคุณภาพของผลิตภัณฑ์ดังนั้นพันธุ์กล้วยที่ถูกคัดเลือกในการนำมาแปรรูปเป็นกล้วยตากจึงเป็นกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อนซึ่งมีลักษณะพิเศษกว่ากล้วยน้ำว้าโดยทั่วไป

4.3 ขั้นตอนทำกล้วยตาก

อาทิตย์ เกษแก้ว, สุภาพร ยานกลาง, และ วรรณพร พลแสง (2546: 24) ได้กล่าวถึงการทำกล้วยตากแบบอบแห้งไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การบ่มกล้วย โดยคัดเลือกกล้วยน้ำว้าให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ สังเกตจากผลกล้วยที่มีขนาดใหญ่เต็มที่ นำมาเรียงกองไว้แล้วใช้พลาสติกใสคลุมให้มีมิดชิดทิ้งไว้ประมาณ 4-5 วันเพื่อให้กล้วยน้ำว้าสุกงอม

ขั้นตอนที่ 2 การปอกกล้วย ทำการปอกเปลือก แล้วดึงเส้นใยออกให้หมด แล้วใส่กระดาษหรือภาชนะที่เตรียมไว้

ขั้นตอนที่ 3 การอบแห้งนำกล้วยน้ำว้าที่ปอกเปลือกแล้ววางเรียงบนตะแกรงแล้วลำเลียงเข้า ตู้อบ ให้ความร้อนประมาณ 7-8 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 4 การหมักกล้วย นำกล้วยน้ำว้าออกจากตู้อบแล้ว ไปหมักในภาชนะที่เตรียมไว้เพื่อให้กล้วยคลายความชื้น แล้วนำกล้วยที่เย็นแล้วมาอบแห้งต่อไปอีก

ขั้นตอนที่ 5 การแบนกล้วย เมื่อกกล้วยแห้งพอเหมาะแล้ว จึงนำกล้วยมาแบนด้วยมือ

ขั้นตอนที่ 6 การอบกล้วย เมื่อนำกล้วยมาแบนแล้ว จะนำกล้วยอบแห้งอีกประมาณ 1 วัน

ขั้นตอนที่ 7 การบรรจุหีบห่อ นำกล้วยที่ผ่านการอบแห้งเรียบร้อยแล้ว เก็บในภาชนะเพื่อเตรียมบรรจุหีบห่อตามลักษณะที่ต้องการ

รพีพงศ์ อินตะสีบ (2549) ได้กล่าวถึงกระบวนการทำกล้วยตาก โดยสรุปเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกกล้วยโดยแบ่งกล้วยออกเป็น 2 ประเภท คือ กล้วยเกรด A จะเป็นกล้วยที่มีลูกขนาดใหญ่ มีผิวสีขาวย ไม่มีตำหนิ และกล้วยเกรด B คือกล้วยน้ำว้าที่ลูกขนาดตกล็ก มีผิวสีดำ

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อคัดเลือกและแยกประเภทกล้วยแล้ว ทำการชำแเหลกล้วยเป็นหวี แล้วทำการปมกล้วยให้สุก โดยเรียงกล้วยทับกันสูง 3-5 ชั้น คลุมด้วยผ้าพลาสติก 1 วัน แล้วเปิดผ้าพลาสติกออกทิ้งไว้อีก 3 วัน สังเกตได้จากการใช้นิ้วมือบีบไฟลรูปกล้วยแล้วจะหลุดออกโดยง่าย

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อกกล้วยสุกได้ที่แล้วทำการปอกเปลือก ดึงเส้นใยกล้วยออกให้หมด และใช้มีดตัดปลายลูกเล็กน้อยป้องกันไม่ให้เกิดสีดำ จุ่มน้ำเกลือแล้วเรียงบนตะแกรง เพื่อนำไปตากในตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งคลุมด้วยพลาสติกแผ่นใหญ่ สามารถช่วยป้องกันฝุ่นและแมลงได้

ขั้นตอนที่ 4 นำกล้วยที่ตากแดดไว้ประมาณ 3-4 วันมาทำการ คลุกเคล้ากับน้ำเกลือ แล้วนำไปตากแดด โดยวิธีนี้จะทำให้กล้วยมีสีสวยน่ารับประทาน จากนั้นหากต้องการกล้วยในลักษณะแบนให้นำกล้วยมา นับด้วยมือหรือไม้แบนกล้วย

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการทำกล้วยตาก ทั้งรูปแบบการตากแดดและการอบแห้งนั้น จะมีขั้นตอนในการดำเนินการที่เหมือนกัน คือ เริ่มจากการปมกล้วย การปอกเปลือก การตากแดดหรืออบแห้ง การแบนกล้วย แล้วนำไปตากแดดหรืออบแห้งอีกครั้ง เพื่อเข้าสู่การบรรจุลงบรรจุภัณฑ์

ซึ่งในปัจจุบันผลิตภัณฑ์กล้วยตากแบบเดิมได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์กล้วยตาก ด้วยการนำกล้วยตากมาเคลือบรสชาติต่าง ๆ เช่น ช็อคโกแลต สตอเบอร์รี่ ชาเขียว เป็นต้น พร้อมกับการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ให้ดูสวยงาม สร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์กล้วยตาก และผู้ประกอบการยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์กล้วยตากอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและเป็นการเปิดตลาดให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ มากขึ้น (จันจิรา สามานาม, 2560: 9-10)

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วย

1. การออกแบบงานวิจัย
2. พื้นที่ในการวิจัย
3. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นั้น เป็นการศึกษาข้อมูลจากชุมชน เพื่อนำไปสู่สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ และศึกษาความคิดเห็นของผู้คนในชุมชนที่ได้รับชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ดังนั้น การทำให้การวิจัยต้องการความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประกอบอาชีพกล้วยตากของชุมชนบางกระทู้ ผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประกอบไปด้วย การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 7 ขั้นตอน ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่นิยมนำมาใช้ร่วมกับการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปกรรม ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการกำหนดแนวคิด 2) ขั้นตอนการออกแบบร่าง 3) ขั้นตอนการพัฒนาแบบ 4) ขั้นตอนการประกอบสร้าง 5) ขั้นตอนการเก็บรายละเอียด 6) ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน และ 7) ขั้นตอนการประเมินผล

พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เนื่องด้วยพื้นที่นี้เป็นถิ่นกำเนิดของระบากล้วยตากฉบับดั้งเดิม ซึ่งถูกสร้างสรรค์ขึ้นมา 25 ปีมาแล้ว เหตุที่ระบากล้วยตากได้ถือกำเนิดขึ้นในพื้นที่นี้ เนื่องด้วยว่าตำบลบางกระทุ่ม เป็นแหล่งผลิตกล้วยตากที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของจังหวัดพิษณุโลก และกล้วยตากถือเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์ประจำจังหวัดพิษณุโลก ดังปรากฏในคำขวัญของจังหวัดพิษณุโลกที่ว่า “พระพุทธชินราชงามเลิศ ถิ่นกำเนิดพระนเรศวร สองฝั่งน่านล้วนเรือนแพ หวานฉ่ำแท้กล้วยตาก ถ้ำและน้ำตกหลากตระการตา” ดังนั้นเพื่อให้ข้อมูลที่ต้องการศึกษามีความชัดเจนและมีความถูกต้องมากที่สุด จึงต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต้นกำเนิดของกล้วยตาก และเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องข้องในการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม นั่นคือ กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากในตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและมีผู้ร่วมวิจัยจำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู

เนื่องจากชุมชนบ้านเกาะคูเป็นจุดเริ่มต้นของการทำกล้วยตากในตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ในประเด็นประวัติความเป็นมาของกล้วยตาก และวิธีการทำกล้วยตาก โดยได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไว้ ดังนี้

- 1) เป็นบุคคลในท้องถิ่น
- 2) เป็นผู้ที่มีความสะดวกด้านเวลาในการให้ข้อมูล
- 3) เป็นผู้ที่มีสมาธิในการให้ข้อมูล

2. กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ

เนื่องจากชุมชนบ้านบึงลำเป็นชุมชนอยู่ใกล้กับชุมชนบ้านเกาะคู และมีสถานที่ในการทำกล้วยตากจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลในประเด็นเดียวกันกับกลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู เพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างกัน โดยได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไว้ ดังนี้

- 1) เป็นบุคคลในท้องถิ่น
 - 2) เป็นผู้ที่มีความสะดวกด้านเวลาในการให้ข้อมูล
 - 3) เป็นผู้ที่มีสมาธิในการให้ข้อมูล
3. นักเรียนที่เคยทำการแสดง

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากนักเรียนที่เคยทำการแสดงชุด ระบายกล้วยตาก ที่มีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นนักเรียนที่เคยศึกษาที่โรงเรียนศึกษาลัย
 - 2) มีประสบการณ์ในการแสดงการแสดงชุดระบายกล้วยตาก อย่างน้อย 1 ครั้ง
 - 3) ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม
 - 4) เป็นผู้ที่มีสมาธิในการให้ข้อมูล
4. ผู้ที่เคยชมการแสดง

ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบการแสดง นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้านที่เคยชมการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่มีต่อการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก โดยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลไว้ ดังนี้

- 1) เป็นบุคคลในท้องถิ่น
 - 2) มีประสบการณ์ในการรับชมการแสดงระบายกล้วยตาก อย่างน้อย 1 ครั้ง
 - 3) มีความชื่นชอบหรือความสนใจในการแสดงนาฏศิลป์
 - 4) เป็นผู้ที่มีสมาธิในการให้ข้อมูล
5. นักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ถือเป็นตัวแทนของชุมชนที่มีความรู้และความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ ในการร่วมวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ รวมทั้งวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก และเป็นผู้ร่วมการวิจัยในการสร้างสรรค์การแสดง ผู้วิจัยจึงกำหนดคุณสมบัติของผู้ร่วมการวิจัยไว้ดังนี้

- 1) เป็นนักเรียนที่มีภูมิลำเนาในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
- 2) ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม
- 3) เป็นนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการแสดงนาฏศิลป์มากกว่า 5 ปี

4) มีประสบการณ์ในการเข้าค่ายพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ไทย โรงเรียนบาง
กระทุ่มพิทยาคม

5) มีความกล้าคิด กล้าแสดงออก และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมนุมนาฏศิลป์
โดยผู้วิจัยขอจำแนกผู้ให้ข้อมูลตามขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการทำกล้วยตาก และการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และ
ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด
ระบำกล้วยตาก

ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาข้อมูลทั้งหมด 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ประเด็นของประวัติ
ความเป็นมาของกล้วยตากบางกระทุ่ม 2) ประเด็นของวิธีการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม 3) ประเด็น
ของการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และ 4) ประเด็นของข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการสร้างสรรค์
นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 18 คน
ประกอบด้วย

ตาราง 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นข้อมูลที่ต้องการศึกษา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน
1. ข้อมูลด้านความเป็นมาของกล้วย ตากบางกระทุ่ม	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู	4 คน
	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ	6 คน
2. ข้อมูลด้านวิธีการทำกล้วยตากบาง กระทุ่ม	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู	4 คน
	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ	6 คน
3. ข้อมูลด้านการแสดงระบำกล้วยตาก (เดิม)	- นักเรียนที่เคยทำการแสดง	2 คน
	- ผู้ที่เคยชมการแสดง	6 คน
4. ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะเพื่อ ประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู	4 คน
	- กลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านบึงลำ	6 คน
	- นักเรียนที่เคยทำการแสดง	2 คน
	- ผู้ที่เคยชมการแสดง	6 คน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ด้วยการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

เนื่องจากขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ซึ่งผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมการวิจัยในการร่วมสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ให้เกิดความสมบูรณ์ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดในการแสดง 2) ท่วงท่าการรำ 3) ดนตรีประกอบการแสดง 4) การแต่งกาย และ 5) อุปกรณ์การแสดง โดยมีผู้ร่วมการวิจัย จำนวน 8 คน ประกอบด้วย นักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม จำนวน 6 คน ครูดนตรีโรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม และผู้บริหารโรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเผยแพร่วีดิโอการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ลงในเว็บไซต์ออนไลน์ (Youtube) จากนั้นได้ให้ผู้ร่วมการวิจัยและนักเรียนโรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม นำวีดิโอการแสดงที่ทำการเผยแพร่ให้ผู้ปกครองได้รับชม และร่วมทำแบบประเมินความคิดเห็นในการรับชมการแสดงพื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ตามประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของนาฏศิลป์ผ่าน Google Form ซึ่งมีผู้รับชมและร่วมการประเมินความคิดเห็นจำนวน 76 คน และผู้วิจัยได้นำการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์รับชม เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในมุมมองของผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยและเป็นแนวทางในการพัฒนาการแสดงได้ในอนาคต

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

ในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบบันทึกการสังเกต ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสังเกตเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำกล้วยตาก อุปกรณ์ในการทำกล้วยตาก และขั้นตอนการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม (ภาคผนวก ข หน้า 87)

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด

ชุดที่หนึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากบ้านบึงลำ และกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากบ้านเกาะคู เกี่ยวกับ

วัตถุประสงค์ในการทำกล้วยตาก อุปกรณ์ในการทำกล้วยตาก และขั้นตอนในการทำกล้วยตาก รวมไปถึงประเด็นที่สามารถนำไปสู่การสร้างสรรคการแสดงผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ประกอบด้วย แนวคิดในการแสดง รูปแบบท่ารำ ท่าทางหลักในการทำกล้วยตาก ดนตรีประกอบการแสดง และการแต่งกาย (ภาคผนวก ข หน้า 89)

ชุดที่สอง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยชมการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยเป็นนักแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) เกี่ยวกับแนวคิดการสร้างสรรคการแสดง รูปแบบท่ารำ รูปแบบดนตรี รูปแบบของเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง พร้อมทั้งประเด็นที่สามารถนำไปสู่การสร้างสรรคการแสดงผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตากได้ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดในการแสดง รูปแบบท่ารำ ท่าทางหลักในการทำกล้วยตาก ดนตรีประกอบการแสดง และการแต่งกาย (ภาคผนวก ข หน้า 90-91)

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการสังเกต โดยกำหนดประเด็นในการสังเกตตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงสร้างสรรค 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการกำหนดแนวคิด 2) ขั้นตอนการออกแบบร่าง 3) ขั้นตอนการพัฒนาแบบ 4) ขั้นตอนการประกอบสร้าง 5) ขั้นตอนการเก็บรายละเอียด 6) ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน และ 7) ขั้นตอนการประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้การสร้างสรรคชุดการแสดงเป็นไปตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงสร้างสรรค (ภาคผนวก ข หน้า 88)

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก โดยมีมุ่งประเมินองค์ประกอบของการสร้างสรรคนาฏศิลป์จำนวน 5 องค์ประกอบ โดยแบ่งเป็นองค์ประกอบด้านแนวคิดในการแสดง องค์ประกอบด้านท่วงท่าการรำ องค์ประกอบด้านดนตรีประกอบการแสดง องค์ประกอบด้านเครื่องแต่งกาย และองค์ประกอบด้านอุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยมีคำถามองค์ประกอบละ 2 ข้อ รวมทั้งหมด 10 ข้อ (ภาคผนวก ข หน้า 92)

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย

1. การสร้างแบบบันทึกการสังเกต

แบบบันทึกการสังเกตที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ชุด ประกอบด้วยแบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนการทำกล้วยตาก (จุดประสงค์ที่ 1) และแบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนการสร้างสรรคการแสดงผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค (จุดประสงค์ที่ 2) ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1.1 แบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนการทำกล้วยตาก

1.1.1 ศึกษาทฤษฎี หลักการ และรูปแบบของแบบสังเกต

1.1.2 กำหนดหัวข้อในการสังเกตจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

1.1.3 สร้างแบบสังเกตการทำกล้วยตาก

1.1.4 นำแบบสังเกตการทำกล้วยตากเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจความเหมาะสมของหัวข้อในการสังเกตกับจุดประสงค์การวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

1.1.5 ปรับปรุงแบบสังเกตตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตาราง 3 ประเด็นที่ต้องการศึกษาในแบบบันทึกการสังเกต (วัตถุประสงค์ที่ 1)

ที่	พฤติกรรม	พฤติกรรมที่สังเกตได้
1.	ขั้นตอนในการทำกล้วยตาก	
2.	อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกล้วยตาก	
3.	ท่าทางในการทำกล้วยตาก	

1.2 แบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนการสร้างสรรคการแสดงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

1.2.1 ศึกษาทฤษฎี หลักการ และรูปแบบของแบบสังเกต

1.2.2 ศึกษาทฤษฎี และขั้นตอนของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

1.2.3 กำหนดขั้นตอนในการสังเกตตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

1.2.4 สร้างแบบสังเกตการสร้างสรรคการแสดงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ โดยประกอบไปด้วยขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

- 1) ขั้นตอนการกำหนดแนวคิด
- 2) ขั้นตอนการออกแบบร่าง
- 3) ขั้นตอนการพัฒนาแบบ
- 4) ขั้นตอนการประกอบสร้าง
- 5) ขั้นตอนการเก็บรายละเอียด
- 6) ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน
- 7) ขั้นตอนการประเมินผล

ตาราง 4 ประเด็นที่ต้องการศึกษาในแบบบันทึกการสังเกต (วัตถุประสงค์ที่ 2)

ที่	พฤติกรรม	พฤติกรรมที่สังเกตได้
1.	ขั้นตอนการกำหนดแนวคิด	
2.	ขั้นตอนการออกแบบร่าง	
3.	ขั้นตอนการพัฒนาแบบ	
4.	ขั้นตอนการประกอบสร้าง	
5.	ขั้นตอนการเก็บรายละเอียด	
6.	ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน	
7.	ขั้นตอนการประเมินผล	

1.2.5 นำแบบสังเกตการสร้างสรรค์การแสดงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจความเหมาะสมของหัวข้อในการสังเกตกับจุดประสงค์การวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

1.2.6 ปรับปรุงแบบสังเกตตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ชุดตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ชุดที่หนึ่ง แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ซึ่งมีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำกล้วยตาก และข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก และชุดที่สอง แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ต่อการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) ทั้งผู้ที่เคยชมการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) ซึ่งมีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก

2.1.1 ศึกษาทฤษฎี หลักการ และรูปแบบของแบบสัมภาษณ์

2.1.2 กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์จากวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแยกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) ประวัติความเป็นมาของกล้วยตากบางกระทุ่ม
- 2) ประเด็นของวิธีการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม

ตาราง 5 ตัวอย่างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับกลุ่มผู้ที่
ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก

ประเด็นที่ต้องการ ศึกษา	ตัวอย่างคำถาม
1. ประเด็นของประวัติ ความเป็นมาของกล้วย ตากบางกระทุ่ม	- ความเป็นมาของกล้วยตากบางกระทุ่มเป็นอย่างไร - ประกอบอาชีพทำกล้วยตากมานานกี่ปี - ทำไมกล้วยตากบางกระทุ่มจึงกลายเป็นสินค้าส่งออกที่มีชื่อเสียง
2. ประเด็นของวิธีการทำ กล้วยตากบางกระทุ่ม	- การทำกล้วยตาก ต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง - การทำกล้วยตากมีวิธีการทำอย่างไร

3) ประเด็นของข้อเสนอประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้าน
ประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

ตาราง 6 ตัวอย่างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับข้อเสนอแนะ
ประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ ชุด ระบำกล้วยตาก

ประเด็นที่ ต้องการศึกษา	องค์ประกอบ ทางนาฏศิลป์	ตัวอย่างคำถาม
ข้อเสนอแนะ ประกอบการ สร้างสรรค์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ประยุกต์ ชุด ระบำ กล้วยตาก	แนวคิด ในการแสดง	- ผู้ให้ข้อมูลอยากเห็นการแสดง ระบำกล้วยตาก ออกมาเป็นอย่างไร
	ท่วงท่าการรำ	- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าท่าทางไหนที่สามารถสื่อสารถึงการทำ กล้วยตากได้บ้าง
ข้อเสนอแนะ ประกอบการ สร้างสรรค์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ประยุกต์ ชุด ระบำ กล้วยตาก	ดนตรีประกอบ การแสดง	- จังหวะของเพลงระบำกล้วยตากควรมีลักษณะใด
	การแต่งกาย	- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าการแต่งกายของการแสดงชุด ระบำ กล้วยตาก ควรแต่งกายลักษณะใด
ข้อเสนอแนะ ประกอบการ สร้างสรรค์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน ประยุกต์ ชุด ระบำ กล้วยตาก	อุปกรณ์ประกอบ การแสดง	- ในการแสดงชุด ระบำกล้วยตาก ควรมีอุปกรณ์ ประกอบการแสดงหรือไม่

- 2.1.3 ออกแบบคำถามย่อยให้สอดคล้องกับประเด็นคำถามของงานวิจัย
- 2.1.4 สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก
- 2.1.5 นำแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจความเหมาะสมของประเด็นคำถาม
- 2.1.6 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ต่อการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)

- 2.2.1 ศึกษาทฤษฎี หลักการ และรูปแบบของแบบสัมภาษณ์
- 2.2.2 ศึกษาองค์ประกอบในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์
- 2.2.3 กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์จากวัตถุประสงค์การวิจัย
- 2.2.4 ออกแบบคำถามย่อยให้สอดคล้องตามองค์ประกอบในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์
- 2.2.5 สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ต่อการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)
- 2.2.6 นำแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ต่อการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจความเหมาะสมของประเด็นคำถาม
- 2.2.7 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การสร้างแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุดระบำกล้วยตาก

การสร้างแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุดระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

- 3.1 ศึกษาเอกสาร และรูปแบบของแบบประเมินความคิดเห็น
- 3.2 กำหนดประเด็นที่ต้องการสอบถามความคิดเห็นจากกรรมการแสดง
- 3.3 กำหนดประเด็นที่สอดคล้องตามองค์ประกอบของการสร้างสรรค์นาฏศิลป์

ตาราง 7 ตัวอย่างประเด็นคำถามในแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดง
นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

องค์ประกอบของ การแสดงนาฏศิลป์	ตัวอย่างคำถาม
1. แนวคิดในการแสดง	- การแสดงมีแนวคิดที่ชัดเจน
2. ท่วงท่าการรำ	- ดนตรีช่วยส่งเสริมการเล่าเรื่องในการแสดง
3. ดนตรีประกอบการแสดง	- ท่ารำแสดงถึงเอกลักษณ์ของการทำกล้วยตาก
4. การแต่งกาย	- สีของเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม
5. อุปกรณ์ประกอบการแสดง	- อุปกรณ์ประกอบการแสดงช่วยให้เข้าใจการแสดงมากขึ้น

3.4 สร้างแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด
ระบายกล้วยตาก เป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	องค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	องค์ประกอบมีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	องค์ประกอบมีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยกำหนดให้มีเกณฑ์การให้คะแนน(บุญชม ศรีสะอาด. 2545: 163) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.51 – 5.00	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	มีความเหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	มีความเหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	มีความเหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

3.5 นำแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบาย
กล้วยตาก เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาประเด็นในการประเมินกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3.6 ปรับปรุงแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด
ระบายกล้วยตาก ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการทำกล้วยตาก และการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบอุปนัย ด้วยการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นจึงใช้การเขียนพรรณนาตามประเด็นที่ศึกษา อันประกอบด้วย ขั้นตอนการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม รูปแบบของการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก โดยข้อมูลเหล่านี้มาจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 18 คน จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลชุดนี้ไปพัฒนาต่อในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งเป็นกระบวนการการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านสร้างสรรค์ชุด ระบำกล้วยตาก ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 สร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

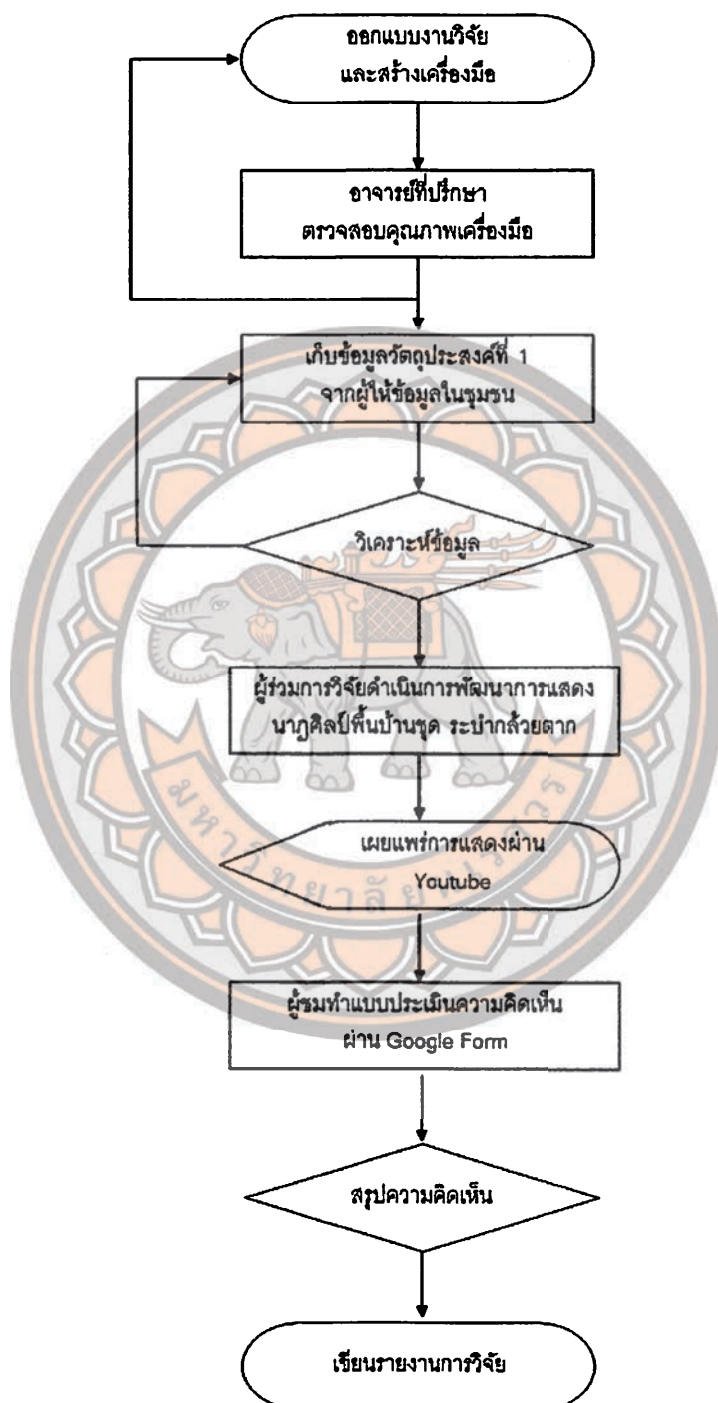
สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ให้ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 8 คน ร่วมกันสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการสร้างสรรค์ประกอบกับการดำเนินตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 7 ขั้นตอน ทั้งนี้ ชุดการแสดงที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาคครั้งนี้ จะเน้นเรื่อง การถ่ายทอดวิถีชีวิตและขั้นตอนการทำกล้วยตาก ผ่านแนวคิดการแสดง ดนตรีประกอบ ท่วงท่า การรำ การแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารผ่านการแสดงได้อย่างไม่ซับซ้อน เรียบง่าย และมีความสวยงาม

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย ด้วยโปรแกรม SPSS ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ รูปแบบที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จากการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก สำหรับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ ผู้วิจัยดำเนินการสรุปข้อมูลข้อเสนอแนะและเขียนพรรณนาตามประเด็นขององค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ทั้ง 5 องค์ประกอบ

ตาราง 8 ประเด็นการศึกษา แหล่งข้อมูล เครื่องมือรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ประเด็นการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ศึกษาความเป็นมาของ กล้วยตาก	- กลุ่มสตรีกล้วยตาก บ้านเกาะคู	- แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง	- การวิเคราะห์ เนื้อหา
2. ศึกษากระบวนการทำ กล้วยตาก	- กลุ่มสตรีกล้วยตาก บ้านเกาะคู - กลุ่มผู้ทำกล้วยตาก บ้านบึงลำ	- แบบบันทึก การสังเกต - แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง	- การวิเคราะห์ เนื้อหา
3. ศึกษาการแสดงระบำ กล้วยตาก(เดิม)	- นักเรียนที่เคย ทำการแสดง - ผู้ที่เคยชมการแสดง	- แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง	- การวิเคราะห์ เนื้อหา
4. ศึกษาข้อเสนอแนะหรือ ความคิดเห็น เพื่อสร้างสรรค์ นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก	- กลุ่มสตรีกล้วยตาก บ้านเกาะคู - กลุ่มผู้ทำกล้วยตาก บ้านบึงลำ - นักเรียนที่เคย ทำการแสดง - ผู้ที่เคยชมการแสดง	- แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง	- การวิเคราะห์ เนื้อหา
5. สร้างสรรค์นาฏศิลป์ พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำ กล้วยตากด้วยกระบวนการ วิจัยเชิงสร้างสรรค์	- นักเรียน ชุมนุมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่ม พิทยาคม	- แบบบันทึก การสังเกต	- การวิเคราะห์ เนื้อหา
6. ศึกษาความคิดเห็นที่มี ต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน ประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก	- ผู้ที่รับชมการแสดง	- แบบประเมิน ความคิดเห็น	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ภาพ 3 แผนผังขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลในงานวิจัย เรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการทำกล้วยตาก และการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) จากผู้ที่ประกอบอาชีพในการทำกล้วยตากในชุมชนบางกระทู้ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก ศึกษารูปแบบการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และศึกษาข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทู้พิทยาคม อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก ดำเนินกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ และนำไปเผยแพร่องค์ความรู้ทางนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ต่อไป

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการทำกล้วยตาก และการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกล้วยตาก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านวิธีการทำกล้วยตาก

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกล้วยตาก

1. ความเป็นมาของกล้วยตากบางกระทู้

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้บันทึกความเป็นมาของกล้วยตากไว้ นั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อาชีพการทำกล้วยตากนั้น มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2547 โดยนางเป็ว สิงห์ลักษณ์ ที่นำกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิออกจากจังหวัดฉะเชิงเทรามาปลูก แล้วดำเนินการถนอมอาหารไว้เพื่อเป็นอาหารว่างสำหรับต้อนรับผู้มาเยือน ด้วยรสชาติที่หวาน กลมกล่อม จึงเกิดการแพร่หลายในชุมชน และมีหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการร่วมพัฒนารูปแบบ

การถนอมอาหารให้ถูกสุขอนามัยมากขึ้น จนกลายเป็นของฝากชื่อดังประจำอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

และจากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ในตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัดเกี่ยวกับความเป็นมาของการทำกล้วยตากบางกระทุ่ม โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุได้ว่ากล้วยตากมีความเป็นมาอย่างไร หรือมีมานานเพียงใด เนื่องจาก ผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีภูมิลำเนาในบางกระทุ่มต่างกล่าวตรงกันว่า เมื่อเติบโตมาก็พบว่าคนในครอบครัวต่างก็ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากอยู่แล้ว และเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์เติบโตขึ้นก็มาเลือกประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก เพื่อหารายได้ ทั้งในส่วนของรายได้หลักและรายได้เสริมจากครอบครัว ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“เกิดมาก็เจอเลยอะ กล้วยอะ ของกล้วย ๆ เลยอะ ลืมตามาสีสิบกว่าปีแล้วก็เห็นแต่กล้วย จะพอรุ่นยาย(บุคคลอื่น) ก็เท่าไรแล้ว เก้าสิบกว่าจะพอร้อยแล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นคนย้ายถิ่นฐานมาได้ให้ข้อมูลว่า เมื่อได้ย้ายถิ่นฐานมายังบางกระทุ่ม ก็พบว่าในชุมชนประกอบอาชีพทำกล้วยตากกันอยู่แล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“นานแล้วนะ ตั้งแต่ลูกอยู่ ป.5” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ตอนมานะไม่มีอะไรเลย ย้ายมาที่นี่ หางานทำ ก็เจอกับเค้าแก่ เขาเลยให้เรามาทำตรงนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

2. การประกอบอาชีพ

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบของการประกอบอาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ทำเป็นอาชีพหลัก และกลุ่มที่ทำเป็นอาชีพเสริม

กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากเป็นอาชีพหลัก โดยเป็นกลุ่มแม่บ้านที่มาหารายได้เสริมสำหรับการจุนเจือรายจ่ายในครอบครัว โดยกลุ่มแม่บ้านกลุ่มนี้จะรวมกลุ่มกันเพื่อมาทำกล้วยตากประจำโดมที่อยู่ใกล้ ๆ บ้าน หรือโดมที่เป็นที่พอใจ โดยมีรูปแบบการทำงานตั้งแต่ การมาทำงานตอนเช้า เวลาประมาณตั้งแต่ 01.00 – 08.00 น. หรือเลือกมาตอนสาย เวลาประมาณ 09.00 – 16.00 น. หรือเลือกมาในเวลาที่จะสะดวกตามความเหมาะสม ซึ่งเวลาของแต่ละโดมนั้นไม่เท่ากัน และงานของแต่ละวันก็ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปริมาณของกล้วยที่มีอยู่ ณ เวลานั้น ดังนั้นรูปแบบการคิดเงินจึงคิดจากผลการทำงาน คือ ให้ตามปริมาณบรรจุภัณฑ์ของกล้วยในชั้นตอนต่าง ๆ เช่น ปอกกล้วยกะละมังละ 10 บาท หรือแบนกล้วยกะละมังละ 12 บาท เป็นต้น

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากเป็นอาชีพเสริม ซึ่งในกลุ่มนี้มักเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพหลักในการทำเกษตร เมื่อมีเวลาพักจากงานหลักหรือระหว่างรอขายผลผลิตทางการเกษตร จะมาประกอบอาชีพเสริมในการทำกล้วยตากหารายได้ไปจุนเจือรายได้ประจำวัน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“ถ้าคนไม่มีไร่มีนาก็เป็นอาชีพหลัก ถ้ามีไร่มีนาก็เป็นอาชีพเสริม” (ผู้ให้สัมภาษณ์
ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“บางคนเขาพักไร่พักนาเขาก็มาทำกัน บางคนไม่มีนา มาทำกล้วยก็เป็นเหมือนอาชีพ
เลยอะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15
พฤศจิกายน 2562)

โดยสรุปแล้วในประเด็นของการประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า มีรูปแบบของการประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก 2 รูปแบบ คือกลุ่มผู้ที่ทำกล้วยตากเป็นอาชีพหลัก และกลุ่มที่ทำกล้วยตากเป็นอาชีพเสริม และพบว่าช่วงเวลาในการทำกล้วยตากนั้นส่วนใหญ่เริ่มตั้งแต่เวลา 01.00 น. เป็นต้นมา หรือหากสถานที่ได้อนุญาตให้มาทำงานช่วงสายได้ จะมีการกำหนดให้มาตั้งแต่ 04.00 – 06.00 น. ซึ่งเป็นเวลาเช้า ดังนั้นในการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก จึงมีการออกแบบให้ช่วงที่ 1 ของการแสดง ได้นำเสนอวิถีชีวิตในช่วงเช้ามืดก่อนไปทำงาน โดยเริ่มตั้งแต่ทำตึ่นนอนจนถึงการออกไปทำงาน และออกแบบดนตรีประกอบการแสดงให้มีเสียงไก่ขันร่วมด้วย เพื่อสื่อสารให้เข้าใจในช่วงเวลาที่ตรงกัน

3. ชื่อเสียงของกล้วยตากบางกระทุ่ม

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า เดิมทีกล้วยตากนั้นเป็นวิธีการถนอมอาหารรูปแบบหนึ่ง ซึ่งนิยมนำมารับประทานเป็นอาหารว่าง และด้วยรสชาติที่มีความหวาน กล่อมกลมจากน้ำตาลของกล้วย ทำให้กล้วยตากกลายเป็นอาหารว่างที่เป็นที่นิยมของชาวบางกระทุ่ม และเริ่มมีการผลิตเพื่อเป็นของฝากให้กับผู้มาเยือน จนสามารถพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกที่มีชื่อเสียงของบางกระทุ่ม และเมื่อได้สัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก พบว่า การทำกล้วยตากนั้น มีข้อจำกัดในการผลิต คือ เรื่องพื้นที่ในการตากกล้วย แม้ว่าจะเป็นการทำกล้วยตากในอำเภอเดียวกัน แต่ก็ไม่สามารถทำให้กล้วยตากออกมาเหมือนกันได้ ดังนั้น กล้วยตากที่เป็นที่นิยมจึงเป็นกล้วยตากที่มาจากพื้นที่ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“บางกระทุ่มพอได้ยินชื่อปั๊บนี่เมืองกล้วยตากเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“แต่ถ้าทำกล้วยนี้บึงลำล่วน ๆ ไม่มีที่ไหน ที่อื่นเขาก็เคยเอาไปทำนะ แต่ทำออกมาแล้วไม่เหมือนกัน ขนาดเขาสร้างโดมเหมือนเราก็ทำออกมาไม่ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 4, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

4. รสชาติของกล้วยตากบางกระทุ่ม

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก พบว่า ในปัจจุบันกล้วยตากมีการพัฒนาให้มีรูปแบบที่หลากหลายตามความนิยมของท้องตลาด โดยกลุ่มชาวบ้านจะเป็นผู้ดำเนินการทำกล้วยตากเป็นธรรมชาติ แล้วนำส่งต่อไปยังโรงงาน เพื่อโรงงานดำเนินการฆ่าเชื้ออีกครั้ง และนำกล้วยตากเข้าสู่กระบวนการเคลือบรสชาติต่าง ๆ แล้วบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์ที่งดงาม เพื่อรอการจำหน่ายและส่งออกสินค้าไปยังสถานที่ต่าง ๆ

“ของที่มีมันมีหลายรูปแบบ แต่ที่นี่เราทำรูปแบบเดียว แล้วเขาจะเอาไปแปรรูป ไปทำรูปแบบอื่น ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ถ้าแก่เขาก็เอาไปแปรรูป ฆ่าเชื้อ หลังจากนั้นเขาก็จะเอาไปฆ่าเชื้อก่อน แล้วก็แปรรูปเป็นซุบซิกโกแลตมั่ง อะไรมั่ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

5. สถานที่สำหรับการทำกัลยดาบ

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกัลยดาบ ในส่วนของพื้นที่ชุมชน จะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันในทุกแหล่งผลิต โดยส่วนใหญ่จะเป็นการทำกัลยดาบในสถานที่ที่ถูกกำหนดไว้ให้เป็นศูนย์รวมในการทำกัลยดาบ หรือที่รู้จักกันในชุมชนว่าเป็นโดมกัลยดาบ เนื่องจากสถานที่ที่ทำกัลยดาบ จะต้องมีส่วนที่กว้างขวาง เพื่อรองรับปริมาณกัลยดาบที่ถูกลำเลียงมาส่งไว้เพื่อเป็นวัตถุดิบ และต้องแบ่งสัดส่วนของสถานที่ให้รองรับกับขั้นตอนในการทำกัลยดาบ ประกอบด้วย ห้องบ่มกัลยดาบ ลานปอกกัลยดาบ รวมทั้งโดมสำหรับตากกัลยดาบ ซึ่งส่วนใหญ่พื้นที่เหล่านี้จะเป็นพื้นที่ของโรงงานที่ดำเนินการจัดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้ โดยมีผู้ดูแลสถานที่แห่งนั้นและรับผิดชอบในการบริหารการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่โรงงานต้องการ จะมีเพียงชาวบ้านส่วนน้อยที่ดำเนินการทำกัลยดาบตั้งแต่ต้นจนถึงขั้นตอนการขายด้วยตนเอง แต่ในส่วนนี้จะเป็นการทำกัลยดาบกันภายในครอบครัว และจะมีผลผลิตในรูปแบบของกัลยดาบธรรมชาติเท่านั้น

6. พันธุ์กัลยดาบที่ใช้

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกัลยดาบ เดิมใช้กัลยดาบพันธุ์มะลิอ่อน ที่มีขนาดลูกค่อนข้างใหญ่ เมื่อสุกแล้วจะมีรสชาติหวาน เนื่องจากความต้องการของตลาดทำให้ปัจจุบันกัลยดาบน้ำว่าในท้องถิ่นมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงต้องจัดซื้อกัลยดาบน้ำว่ามาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดเชียงใหม่ บางครั้งที่จำนวนกัลยดาบน้ำว่าเริ่มขาดตลาดในประเทศไทย ทางโรงงานจะดำเนินการนำเข้ามาจากประเทศเวียดนามเพิ่มเติม เนื่องจากเป็นกัลยดาบที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

...“เอามาจากอุดรธานีก็จะลูกใหญ่หน่อย แต่ตอนนี้ก็เอามาจากเวียดนาม” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกัลยดาบ คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านวิธีการทำกัลยดาบ

7. วิธีการทำกัลยดาบบางกระท่อม

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกัลยดาบ พบว่า ขั้นตอนการทำกัลยดาบนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) นำกล้วยมาบ่มให้สุก

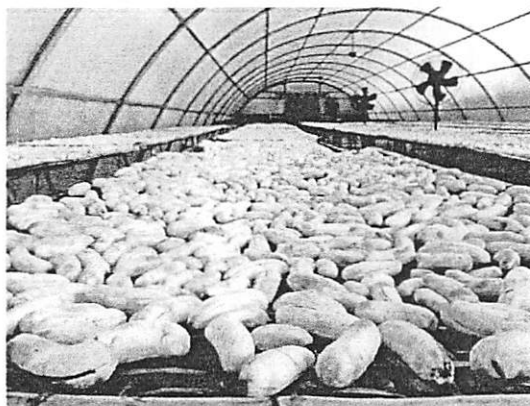
ในขั้นตอนแรกทางด้านโรงงานจะเป็นผู้ดำเนินการในการติดต่อซื้อกล้วยที่มีขนาดที่เหมาะสม ซึ่งยังมีเปลือกสีเขียวอยู่ มาให้กับผู้ที่ดูแล จากนั้นจึงนำกล้วยมาตัดแบ่งเป็นเครือ วางไว้ในพื้นที่ที่ต้องการ โดยสามารถซ้อนทับกันได้ประมาณ 3 - 4 ชั้น จากนั้นนำผ้าพลาสติกมาคลุมกล้วยทั้งหมด ทั้งไว้ 1 คืน เพื่อให้ความร้อนจากการถูกคลุมผ้าพลาสติกช่วยเร่งให้กล้วยสุกเร็วขึ้น เมื่อถึงตอนเช้าของวันที่ 2 ให้เปิดผ้าพลาสติกออก จากนั้นทิ้งไว้ให้กล้วยสุกเองตามธรรมชาติอีก 3 - 4 วัน กล้วยจะเริ่มสุกและพร้อมสำหรับขั้นตอนต่อไป

ภาพ 4 การบ่มกล้วย

2) ปอกกล้วยและนำกล้วยไปตาก

เมื่อกล้วยสุกในระดับที่เหมาะสมแล้ว จะมีการนัดมาทำการปอกกล้วยในช่วงเช้า เพื่อให้ขั้นตอนการปอกกล้วยนั้นเสร็จก่อนพระอาทิตย์ขึ้น โดยการปอกกล้วยนั้นจะต้องใช้ความชำนาญในการปอก หากลงน้ำหนักมือมากเกินไป กล้วยจะช้ำและสีไม่สวย เมื่อปอกกล้วยเสร็จแล้ว จะดำเนินการเกลี่ยกล้วยลงในตะแกรงที่เตรียมไว้ แล้วนำไปตากแดดในโดมกล้วย เพื่อป้องกันฝุ่นละอองปนเปื้อนในกล้วย และเพื่อควบคุมอุณหภูมิในการตากด้วย โดยการตากกล้วยนั้นจะใช้เวลาทั้งหมด 2 วัน ในวันที่แรกนั้นจะตากกล้วยด้านที่ 1 เมื่อถึงเวลาเย็นชาวบ้านจะช่วยกันกลับด้านของกล้วยเพื่อให้ด้านที่ 2 พร้อมรับแดดในวันรุ่งขึ้น

ภาพ 5 การตากกล้วยในขั้นตอนที่ 2

3) นำกล้วยมาแบนด้วยมือ

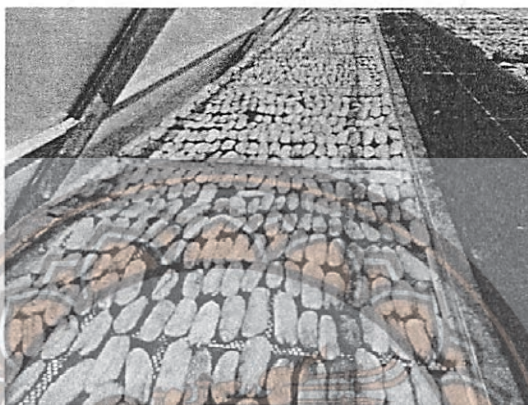
เมื่อตากกล้วยครบทั้ง 2 ด้านแล้ว จะเก็บกล้วยลงในกะละมัง เพื่อเข้าสู่ขั้นตอนที่ 3 คือการแบนกล้วย คือการนำกล้วยวางลงกับแผ่นไม้ที่เตรียมไว้ แล้วใช้ฝ่ามือสัมผัสกับน้ำเล็กน้อย ก่อนจะวางฝ่ามือลงบนกล้วยในลักษณะขวางกับฝ่ามือ ใช้น้ำหนักลงเล็กน้อย เพื่อให้กล้วยที่มีลักษณะกลมยุบลงเป็นกล้วยที่มีลักษณะเป็นวงรี ซึ่งก่อนที่จะมาทำหน้าที่ในการแบนกล้วยนี้ต้องมีการฝึกฝนให้เข้าใจและจดจำน้ำหนักมือของตนเองก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้แบนกล้วยแรงเกินไปจนแบนติดกับแผ่นไม้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านบางกระทุ่มจะทำการแบนกล้วยด้วยมือ เนื่องจากเมื่อทำการแบนเสร็จแล้ว กล้วยจะมีรูปร่างที่น่ารับประทานมากขึ้น

ภาพ 6 การแบนกล้วยโดยการใช่มือ

4) นำกล้วยไปตาก

เมื่อทำการแบนกล้วยเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านจะนำกล้วยที่แบนแล้วมาตากแดดอีกทั้ง เพื่อให้กล้วยสุกได้ที่ ซึ่งจะทำให้กล้วยตากนั้นมีรสชาติที่หวานและกลมกล่อม โดยในขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 1 - 2 วัน

ภาพ 7 การตากกล้วยในขั้นตอนที่ 4

5) นำกล้วยมาตัดจุก(ส่วนหัวและท้ายของกล้วย)

การตัดจุกเป็นเหมือนการตกแต่งกล้วยให้มีรูปร่างที่พร้อมรับประทาน เนื่องจากกล้วยที่ผ่านการดำเนินการในทุกขั้นตอนนั้นจะมีโคนในส่วนหัวและท้าย ซึ่งเมื่อผ่านการตากแดดนาน ๆ จะทำให้มีลักษณะเป็นสีดำ หรืออาจมีผิวกล้วยที่มีลักษณะสีที่ไม่เรียบเนียน ดังนั้นก่อนที่จะนำกล้วยส่งต่อให้กับโรงงานนั้น ชาวบ้านจะมาช่วยกันตกแต่งกล้วย โดยการตัดส่วนหัวและส่วยท้ายของกล้วย และตัดผิวที่ไม่เรียบเนียนออก และเตรียมบรรจุให้กับโรงงานต่อไป

ภาพ 8 การตัดจุกกล้วย

6) นำกล้วยมาจัดเรียงเพื่อเตรียมส่งให้โรงงาน

8. อุปกรณ์ที่ใช้ทำกล้วยตากบางกระทุ่ม

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก พบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกล้วยตากจะประกอบด้วย กระจาดใส่กล้วย กะละมังใส่น้ำ กะละมังใส่กล้วย และไม้แบนกล้วย ซึ่งสอดคล้องตามที่ผู้วิจัยได้สังเกตขั้นตอนการทำกล้วยตากใน 2 แหล่ง ทั้งกลุ่มผู้ประกอบอาชีพการทำกล้วยตากบ้านบึงลำและกลุ่มผู้ทำกล้วยตากบ้านเกาะคู

9. ข้อควรระวังในการทำกล้วยตาก

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ระวังน้ำหนักมือในการปลอกกล้วย ถ้าปลอกกล้วยแรงไป กล้วยจะช้ำ ไม่สวย และอีกหนึ่งข้อควรระวังที่ผู้วิจัยพบจากการทดลองทำกล้วยตากคือ เรื่องน้ำหนักมือในการแบนกล้วย ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญในการทำให้กล้วยแบนในลักษณะที่สวยงาม เมื่อผู้วิจัยได้ทดลองทำการแบนกล้วย ทำให้ทราบว่าหากลงน้ำหนักเบาเกินไป กล้วยจะนูนไม่ได้รูปทรงที่ต้องการ และหากลงน้ำหนักมากเกินไป กล้วยจะแตกและแบนมากเกินไป ไม่น่ารับประทาน และไม่สามารถนำสู่ขั้นตอนต่อไปได้

10. การถ่ายทอดความรู้สู่บุตรหลาน

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการทำกล้วยตากอย่างเป็นระบบ แต่บุตรหลานในชุมชนจะเรียนรู้ในลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education) ผ่านการสร้างประสบการณ์ในชีวิตด้วยการทำงานเพื่อหารายได้พิเศษระหว่างเรียน ซึ่งบุตรหลานในชุมชนมักจะมารับจ้างในวันหยุด และเมื่อถึงช่วงเวลาปิดภาคเรียน ผู้ปกครองจะนำบุตรหลานในชุมชนมาช่วยหารายได้ให้กับครอบครัวอยู่เป็นประจำ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)

11. ลักษณะการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะของการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) เป็นการแสดงที่มีลักษณะของการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยมีการสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนในการประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก โดยการนำท่าทางในระหว่างการทำกล้วยตากในแต่ละขั้นตอนมาถ่ายทอดผ่านท่ารำและบทเพลง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“เป็นการรำพื้นบ้านค่ะ เป็นการเอาวิถีชีวิตการทำกล้วยตากออกมาเป็นท่ารำ”
(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“เขาก็จะเอาท่าทางของการทำกล้วยตากอะนะ มาประดิษฐ์เป็นท่ารำ แล้วก็เอามาแสดงกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 6, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2563)

โดยที่การแสดงชุดระบำกล้วยตากเดิมนั้นเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของข้าราชการท่านหนึ่งในโรงเรียนระดับประถมศึกษาแห่งหนึ่งในอำเภอบางกระทุ่ม ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วมในการแสดงส่วนใหญ่จึงเป็นนักเรียนโรงเรียนดังกล่าวในงานต่าง ๆ

“ตอนนั้นรำต้อนรับแขกที่มาโรงเรียนค่ะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

“เหมือนเขาจะเอาบ๊ยะ ป. อย่างเช่นเขาจะเอา ป.5 รำ พอพวกนี้ขึ้นป.6 เขาก็เอา ป.5 ใหม่มารำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 4, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

แต่หลังจากที่ข้าราชการครูคนดังกล่าวย้ายสถานที่ปฏิบัติงานไป การแสดงระบำกล้วยตากก็ค่อย ๆ หายไปและเกิดการเปลี่ยนแปลงของการแสดง ดังคำสัมภาษณ์ในประเด็นคำถามที่ว่า การแต่งตัวแต่ละครั้งเหมือนกันไหม ก็ได้คำตอบว่า

“เขาก็จะเปลี่ยนบ้างนะ ไม่ค่อยเหมือนกัน แต่ก็คล้าย ๆ กันอยู่” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

12. จุดมุ่งหมายของการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า การแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) ต้องการสื่อสารในเรื่องของขั้นตอนในการทำกล้วยตากแต่ละขั้นตอนให้ผู้ชมได้รับชม ซึ่งการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)นี้ถูกนำมาแสดงในพื้นที่บริเวณชุมชนในอำเภอบางกระทุ่ม ซึ่งผู้คนในชุมชนมักรู้จักและคุ้นเคยกับกล้วยตากเป็นอย่างดี อีกทั้งประชากรส่วนหนึ่งของชุมชนบางกระทุ่มก็ยังประกอบอาชีพในการทำกล้วยตากหรือมีบุคคลในครอบครัวที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ชมจึงสามารถเข้าใจใน

ท่าทางที่ต้องการสื่อสารได้ อีกทั้งในการแสดงบางครั้งก็ยังคงเป็นการแสดงที่มีรูปแบบของการพากย์ประกอบการแสดงร่วมด้วย

“คือเราสามารถมองออกเลยคะว่า อ้อ การรำนี่เป็นการรำกล้วยตากคะ ท่าทางก็เอามาจากการทำจริง ๆ เลยดูง่าย” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ก็แบบคนทำกล้วยที่ดู เขาก็จะเข้าใจเลยว่าเป็นท่าตอนทำอะไรบ้าง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

13. การแต่งกาย

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า การแต่งกายในการแสดงระบำกล้วยตากนั้นมีหลากหลายรูปแบบ โดยที่สามารถแยกออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ๆ ได้ดังนี้

1) การสวมเกาะอก

“ใส่เกาะอกสีเขียว ผ้าถุงประมาณ (ทำทำคิดแล้วทำมือในระดับต่ำกว่าเข่าเล็กน้อย) ประมาณน้อง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

2) การสวมกระโจมอก(มีลักษณะขอบเป็นยางยืด)

“นุ่งผ้าถุง แล้วก็มียกกระโจมอก” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

3) การใช้ผ้าพับดอกแล้วทำชายผ้าให้ห้อยลงมาจากอกข้างซ้าย

“จะเป็นกระโจมอกสีเขียว มีชายผ้าห้อยลง(ทำทำเหม็นชายผ้าที่อกข้างซ้าย) ตีนจกจะเป็นสีออกตัดเขียว เพื่อให้รับกับสีกระโจมอก” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

4) การสวมเสื้อแขนกระบอก ซึ่งมีปรากฏในช่วงหลัง

“ใส่เสื้อแล้วก็ผ้าถุง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

ส่วนการแต่งกายในช่วงล่านั้น มีการนุ่งผ้าที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือการนุ่งผ้าถุงสีดำ ที่มีระดับความยาวอยู่ที่ใต้หัวเข่าของผู้สวมใส่

ภาพ 9 การแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)
ที่มา: สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

14. อุปกรณ์ในการแสดง

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่คำตอบจากผู้สัมภาษณ์จะกล่าวว่า ใช้กระจาดเพื่อประกอบการแสดงท่าทางในขั้นตอนของการตากกล้วย ซึ่งเป็นไปตามคำสัมภาษณ์ในประเด็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ที่กล่าวไว้ว่า

“มีกระจาดอย่างเดียว” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“มีกระจาด ที่เห็น ๆ นะคะ มีกระจาดคะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ใช้กระดาษแบกกกล้วยขึ้นไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

“ตอนนั้นเหมือนจะใช้กระดาษนะ ก็ทำท่าตากกล้วยไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2562)

15. ลักษณะบทเพลง

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า บทเพลงที่ใช้ในการแสดงมีลักษณะเป็นเพลงบรรเลง ใช้ทำนองค้ำควากินกล้วยเป็นหลัก โดยที่ไม่มีเนื้อร้องประกอบ แต่ในบางรายให้ข้อมูลไว้ว่ามีการพากย์ประกอบการแสดงด้วย และในบางรายได้ให้ข้อมูลไว้ว่า มีการใช้เพลงจำนวน 2 ทำนองเพื่อประกอบการแสดง แต่จำได้เพียงทำนองค้ำควากินกล้วย ส่วนอีกทำนองนั้นผู้ให้ข้อมูลไม่แน่ใจ ดังคำให้สัมภาษณ์เหล่านี้

“ไม่นะ มีแต่ทำนองกับจังหวะ ใช้ทำนองค้ำควากินกล้วย ตอนที่หนูร้านะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

“ไม่มีเนื้อร้องค่ะ เหมือนใช้เพลงค้ำควากินกล้วย คล้าย ๆ ว่าจะผสมกับเพลงอะไรอีกอย่างนี้แหละ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ไม่มีเนื้อร้องนะ เพราะบางที่เขาก็มีแบบพากย์ไปด้วยว่าทำอะไรกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

16. ผลการตอบรับ

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะชื่นชอบกันดี เนื่องจากการแสดงระบำกล้วยตาก เป็นการแสดงที่สะท้อนถึงวิถีชุมชนในเรื่องการทำกล้วยตาก เมื่อท่วงท่าที่เห็นเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว ทำให้ผู้ชมเกิดมีประสบการณ์ร่วมในการแสดง ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“งานที่นำมาแสดง ก็จะมีแต่พี่น้องประชาชนคนบางกระทุ่มที่ไปดูอะไรอย่างนี้ คือทุกคนก็มองแล้วรู้เลยว่านี่คือการรำกล้วยตาก ทุกคนก็จะชื่นชอบดีอะค่ะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ตอนนั้นคนไปดูก็ชอบกันอยู่นะ มันน่ารักดี เพราะมันบอกถึงวิถีชีวิตชุมชนเราด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2562)

“เขาชอบ บอกว่าแสดงถึงวัฒนธรรมบ้านเรา” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะต่อการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุดระบำกล้วยตาก

17. ลักษณะการแสดงระบำกล้วยตาก

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ทุกคนที่ให้สัมภาษณ์อยากให้การแสดงระบำกล้วยตากที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านเช่นเดิม และอยากให้การแสดงชุดใหม่นั้นสามารถสะท้อนถึงวิถีชุมชนได้มากที่สุด เพื่อให้การแสดงนั้นเป็นเสมือนตัวแทนในการบอกเล่าเรื่องราวของบางกะทุ่ม และแสดงให้เห็นกระบวนการทำกล้วยตากที่ชัดเจน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“ให้มันเป็นเอกลักษณ์ ถ้าเป็นเอกลักษณ์ก็จะเห็นว่าอำเภอนี้ ทำแบบนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“เพราะว่ามันจะได้สะท้อนวิถีชีวิตคนบางกะทุ่ม คนพิษณุโลกเลยว่า นี่คือวิธีการทำกล้วยตาก อะไอย่างนี้ละ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงได้ออกแบบการแสดงให้อยู่ในรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นบ้าน ซึ่งสามารถถ่ายทอดเอกลักษณ์ของชุมชนผ่านการแสดงได้ แต่ทั้งนี้ด้วยบริบทของสังคมและมุมมองที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์ที่เปลี่ยนไป จึงมีการพัฒนาการแสดงให้อยู่ในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อถ่ายทอดความวิถีชีวิตและวิธีการทำกล้วยตากในบริบทของยุคสมัยปัจจุบัน และต้องการเพิ่มลูกเล่นในการแสดงให้มีความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดและสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมทุกช่วงวัย อีกทั้งยังออกแบบการแสดงให้มี 3 ช่วงการแสดง เพื่อให้การแสดงสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น

18. ท่าทางที่สำคัญของการแสดง

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ต้องการให้ใช้ท่าทางในการทำกล้วยตากในทุกขั้นตอนมาออกแบบเป็นท่าทางในการแสดงดั้งเดิม โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ได้ชมการแสดงได้เห็นขั้นตอนการทำกล้วยตากอย่างครบถ้วน ส่วนคำถามในประเด็นที่ว่าท่าทางที่สำคัญที่สุดของการแสดง ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์กล่าวว่า ไม่มีท่าทางใดที่สำคัญที่สุด เพราะขั้นตอนการทำกล้วยตากนั้นมีความต่อเนื่องในแต่ละขั้นตอนอยู่แล้ว ไม่ได้อยากให้นั่งหรือตัดท่าทางใดออกจากการแสดงเลย อีกทั้งยังเป็นความน่าสนใจในการออกแบบการแสดงว่าจะนำท่าทางในการทำกล้วยตากทั้งหมด ไปอยู่ในการแสดงได้หรือไม่ ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ว่า

“พี่ว่านะ ทำรำน่าจะใช้ท่าการทำกล้วยตากแบบเดิมนั้นแหละ มันจะได้ดูออกว่าเป็นระบำกล้วยตาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2562)

“เกือบทุกท่า เพราะว่าท่าได้สื่อสารถึงวัฒนธรรมบ้านเรา” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ออกแบบให้ให้ช่วงที่ 2 ของการแสดง เป็นช่วงของการนำเสนอวิธีการทำกล้วยตาก โดยออกแบบท่ารำตั้งแต่การตัดกล้วย การบ่มกล้วย การเกลี่ยกล้วยในตะแกรง การตากกล้วย การแบนกล้วย การตากกล้วย(แบน) จนถึงการตัดจุกกล้วยตามลำดับ

19. สีของการแต่งกาย

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นในการออกแบบสีของเครื่องแต่งกายไว้หลัก ๆ 2 สี คือ สีเขียวและสีเหลือง ซึ่งเป็นสีของเปลือกกล้วยทั้งคู่ โดยที่สีเขียว จะทำให้นึกถึงสีของต้นกล้วย และเป็นสีของเปลือกกล้วยที่นำมาเข้าสู่กระบวนการในวันแรก ก่อนที่จะดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ และสีเหลือง จะทำให้นึกถึงสีกล้วยสุก ซึ่งเป็นสีของเปลือกกล้วยหลังจากที่ผ่านการบ่มแล้ว 4 คืน และเป็นสีมาตรฐานที่เมื่อกล่าวถึงกล้วยก็มักนึกถึงสีเหลืองเป็นอันดับแรก

ดังนั้นในการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ ชุด ระบำกล้วยตาก ผู้ร่วมการวิจัยจึงเลือกใช้สีเหลืองเป็นสีหลักของเครื่องแต่งกาย

20. การพัฒนาการแต่งกายของระบำกล้วยตาก

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์การแสดงไว้หลากหลายประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นข้อมูลในการนำไปให้นักเรียนชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคมได้วางแผนทางการพัฒนาองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุดระบำกล้วยตากต่อไป โดยที่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุดการแต่งกายของนักแสดงนั้น มีข้อเสนออยู่ 3 รูปแบบ

1) เสนอให้มีการใช้ผ้าที่ทำลักษณะเป็นริ้วคล้ายใบตองเพื่อใช้ในการแต่งกาย ส่วนของเกาะอกหรือผ้าถุงก็ได้

“ให้มุ่งใบตองนะ จิกเป็นฝอยเข้า จิกเหมือนกับ (ทำท่านี้) กระโปรงที่ใส่เต็นท์กันอะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

2) เสนอให้นักแสดงสวมเสื้อในการแสดงด้วย ไม่ว่าจะในรูปแบบของเสื้อแขนกระบอก หรือเสื้อแขน 5 ส่วนก็ได้

“ค่ะ พัฒนาในเรื่องของชุด เป็นแขนกระบอก” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“แขนกระบอก คอกกลม เหมือนชุดไทยเรียดต้นอะไรอย่างนี้ แขน 5 ส่วน เสื้อคอกกลมอย่างนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“พี่ว่าใส่เสื้อแขนยาวก็ดีนะ จะเป็นผ้าฝ้ายหรือเสื้อแบบที่รำ ๆ กันปกติก็ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2562)

3) เสนอให้มีการห่มสไบแทนการใส่เกาะอกเพียงอย่างเดียวในการแสดง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับนักแสดงและบุคคลมัย

“พี่ว่าให้เด็กใส่ชุดสวย ๆ ก็ดีนะ จะห่มสบงก็ได้ หรือใช้อันนี้ก็ได้นะ ผ้าพลี๊ว ๆ นะ พาดไหล่ไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 6, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2563)

ในการออกแบบเครื่องแต่งกายผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ลงความเห็นให้มีการออกแบบเครื่องแต่งกายที่มีความร่วมสมัยกับปัจจุบัน เพื่อให้การแสดงชุดนี้สามารถเป็นเรื่องเล่าถึงสภาพสังคมในปัจจุบันได้ ในการออกแบบเครื่องแต่งกายนี้จึงได้ลักษณะของเสื้อผ้าชาวต่างชาติ เสื้อเป็นการเปิดไหล่เฉียงไปทางซ้าย ซึ่งเลียนแบบลักษณะของการห่มสบง แขนเสื้อเป็นทรงกระบอกยาว ตกแต่งเพิ่มเติมโดยการใส่แขนตุ๊กตา ซึ่งสะท้อนเสื้อผ้าในยุคสมัยปัจจุบัน แต่งเอวในลักษณะของเอวระบาย เพื่อเน้นสัดส่วนของนักแสดงและเพิ่มความสวยงามให้ สำหรับท่อนล่างเป็นการนุ่งผ้าโจงกระเบนสีเหลือง ซึ่งเป็นสีของกล้วยสุก ทั้งนี้การนุ่งโจงกระเบนนั้นได้ออกแบบไว้เพื่อความคล่องตัวในการการแสดง และสอดคล้องกับท่าทางการทำกล้วยตากที่ต้องกระจับกระเฉง

ภาพ 10 การแต่งกายในการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

21. การพัฒนาเครื่องประดับ

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบายกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็นผ่านประเด็นสัมภาษณ์นี้ออกมา 2 รูปแบบ คือมีความเหมาะสมให้การใช้เครื่องประดับโลหะ และมีความเหมาะสมในการใช้เครื่องประดับโลหะร่วมกับการทำดอกไม้ประดิษฐ์ เพื่อให้การแสดงดูทันสมัย และเหมาะสมกับยุคปัจจุบันที่สามารถเลือกใส่เครื่องประดับได้มากมาย

“แล้วก็อยากให้เปลี่ยนแปลงชุดแล้วก็เครื่องประดับ ให้มีความทันสมัยขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ที่ว่าใส่เครื่องประดับด้วยก็จะสวยดีนะ มันจะได้ดูครบเครื่องหน่อย เวลาำบนเวทีจะได้ดูสวย ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2562)

“โลหะก็ดีกว่านะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

ซึ่งในการออกแบบการแต่งกายในครั้งนี้ ได้เลือกเครื่องประดับเป็นโลหะสีทอง เพื่อแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความสำเร็จในการประกอบอาชีพการทำกล้วยตากของชุมชนบางกระทุ่ม

22. การพัฒนาลักษณะการแสดง

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะที่จะพัฒนารูปแบบการแสดงออกมาในรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านดั้งเดิม แต่มีข้อเสนอแนะเพื่อการสร้างสรรค์การแสดงให้เหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น ดังนี้

“ทำรำให้เป็นเหมือนเดิม แล้วก็ถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้ผู้ชายแสดงด้วยค่ะ จะได้ดูสนุกแล้วก็กะมัดทะแมงหน่อย” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

“ถ้าเปลี่ยนได้ ก็ทำให้รูปแบบการแสดงให้น่าสนใจขึ้นก็ได้ พี่ว่านะ รำแบบเดิม ๆ มันไม่น่าสนใจ ถ้ารำไปด้วยแล้วเล่าเรื่องไปด้วย อาจจะเรียกความสนใจได้มากกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 6, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2563)

“เราก็ต้องทำไปเหมือนกับที่เราแสดงอะ เพราะมันคือการแสดง เขากล้วยลูกไปสักหวีสองหวีไปนั่งปอกเข้า” (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 4, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

23. การพัฒนาอุปกรณ์การแสดง

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และผู้ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก ผู้วิจัยพบว่า มีผู้ให้เสนอแนะในการพัฒนาอุปกรณ์การแสดงไว้เป็นประเด็นต่าง ๆ ผ่านข้อมูลดังต่อไปนี้

"กะละมังใส่กล้วย ปอก แล้วก็มีแฉกกล้วย แล้วก็มีไม้แบนกล้วยอันหนึ่ง แล้วก็กะละมังน้ำ เออ เออของเบา ๆ อะ แล้วก็เอากล้วยสุกไปสักหวีสองหวีไปนั่งปอกเข้า" (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก คนที่ 4, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562)

"แฉกกล้วยอะครู เวลาทำทำเรียง ทำทำเกลี่ย ไม้ก็ฝ้ายางคลุมกล้วยก็ได้ ถ้าครูจะเพิ่มนะ" (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก คนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 ธันวาคม 2562)

"เอาอันนี้ด้วย งอบอะ เป็นชาวบ้านใส่งอบด้วย แล้วก็เอาตะแกรงตากกล้วยขึ้นไปเลย จะได้เห็นว่าตากกล้วย" (ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยชมการแสดง คนที่ 6, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2563)

สำหรับอุปกรณ์ที่นำมาใช้ประกอบการแสดงนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยได้เลือกนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาใช้ในการแสดง ดังนี้

- 1) หงอบ นำมาใช้สำหรับผู้ชายในขั้นตอนการออกไปตัดกล้วย
- 2) เครื่องกล้วย นำมาใช้ในขั้นตอนการตัดกล้วยและประกอบการแบกกล้วยไปบ่ม
- 3) กระจาด นำมาใช้สำหรับการวางกล้วยในขั้นตอนการบ่มกล้วย
- 4) ผ้าโทเร นำมาใช้แทนผ้าพลาสติกในขั้นตอนการบ่มกล้วย
- 5) ตะแกรง นำมาใช้ในขั้นตอนการตากกล้วย

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

ในการดำเนินการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ในครั้งนี้ ได้มีสร้างสรรค์การแสดงตามกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นขั้นตอนได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดแนวคิด

ในกระบวนการของการกำหนดแนวคิด ผู้ร่วมสร้างสรรค์การแสดงได้ลงความเห็นว่าการแสดงควรแบ่งออกเป็น 3 ช่วงการแสดง ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการแสดงซ้ำซ้อนแค่เพียงขั้นตอนในการทำกล้วยตาก แต่ควรมีการเพิ่มส่วนการแสดงที่เสนอวิถีชีวิตหรือจุดเด่นที่น่าสนใจ และเพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับการแสดง โดยแบ่งช่วงการแสดง ดังนี้ ช่วงที่ 1 นำเสนอวิถีชีวิตประจำวัน ช่วงที่ 2 นำเสนอขั้นตอนการทำกล้วยตาก ช่วงที่ 3 นำเสนอบรรยากาศรื่นเริง

2. ขั้นตอนการออกแบบร่าง

ในขั้นตอนการออกแบบร่างการแสดงนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ออกแบบท่าทางที่นำเสนอวิถีชีวิตก่อนไปทำกล้วยตาก กลุ่มที่ 2 ออกแบบท่าทางการทำกล้วยตาก โดยมีนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการทำกล้วยตากอยู่ในกลุ่มด้วย จำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 3 ออกแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดง

ภาพ 11 นักเรียนชมรมนาฏศิลป์ ระหว่างการกำหนดแนวคิดและการออกแบบร่าง

3. ขั้นตอนการพัฒนาแบบ

กระบวนการพัฒนาแบบ มีการแก้ไขในหลายองค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านเพลง ประกอบการแสดง สำหรับเพลงที่ออกแบบในครั้งแรก เพื่อนำมาฟังร่วมกัน กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาได้เสนอให้มีการเปลี่ยนรูปแบบเพลงใหม่ โดยใช้เพลง รากไทย ในการแสดงช่วงที่ 1 นำเสนอวิถีชีวิต และผสมผสานด้วยเพลงคางคากินกล้วยที่มีทำนองทั้ง

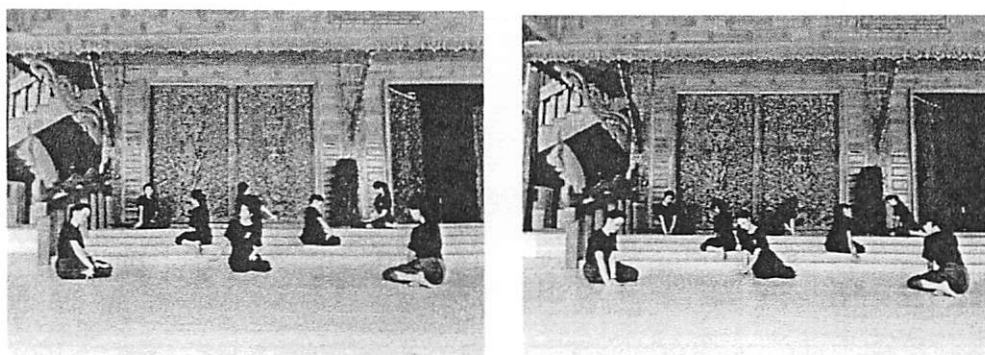
ช้าและเร็ว โดยทำนองเพลงช้า ใช้กับการแสดงช่วงที่ 2 นำเสนอขั้นตอนการทำกล้วยตาก และทำนองเพลงเร็ว ใช้กับการแสดงช่วงที่ 3 นำเสนอบรรยากาศที่รื่นเริง

2) องค์ประกอบด้านการแต่งกาย เมื่อผู้ร่วมพัฒนาได้ทำการเลือกเครื่องแต่งกายที่ออกแบบไว้ จึงได้ตัดสินใจนำจุดเด่นของแต่ละแบบผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยปรับแบบเครื่องแต่งกายเป็นการสวมเสื้อ นุ่งโจงกระเบน เพื่อให้เหมาะสมกับท่าทางที่ต้องการนำเสนอ อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงเอกลักษณ์การแต่งกายของภาคกลาง และแสดงถึงความกระฉับกระเฉงในการทำงาน

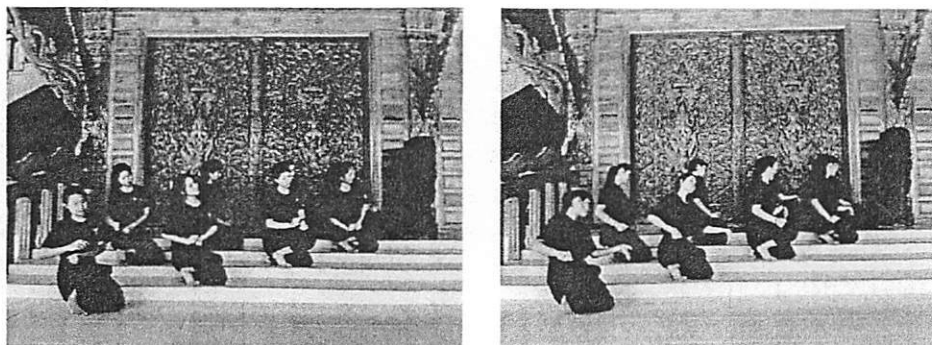
3) องค์ประกอบด้านท่วงท่าลีลา ผู้ร่วมพัฒนาได้ออกแบบท่วงท่าในการรำแต่ละท่าให้ลงจังหวะของเพลง และมีความสวยงาม เพื่อให้ภาพของการแสดงออกมาเป็นเอกภาพกับบทเพลง เช่น ท่าปอกกล้วย นักแสดงกลุ่มชาวบ้านใช้มือซ้ายจับหางยี่ ที่บริเวณสะโพกด้านขวา และใช้มือขวาจับคว่ำแล้วคลายมือออกปลายนิ้วชี้ลงพื้นบริเวณด้านขวา 1 ครั้ง ด้านหน้า 1 ครั้ง และ ด้านซ้าย 1 ครั้ง แทนลักษณะการปอกเปลือกกล้วย และคลายมือออกด้านขวาอีก 1 ครั้งแทนลักษณะการบิดกล้วยลงในกะละมัง ส่วนนักแสดงกลุ่มที่แสดงเป็นกล้วย จะมีท่าทางการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องตามทิศทางของชาวบ้านที่ปอกกล้วย และจะมีท่าหมุนมารองรับการถูกบิดลงกะละมัง

ภาพ 12 ท่าทางการปอกกล้วย

ภาพ 13 ท่าทางการแบนกล้วย

ภาพ 14 ท่าทางการตัดจุกกล้วย

4. ขั้นตอนการประกอบสร้าง

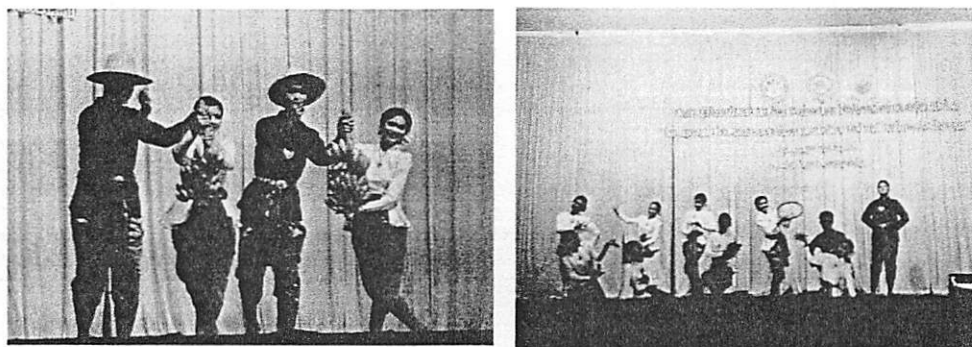
ขั้นตอนในการประกอบสร้างการแสดง ผู้ร่วมวิจัยได้นำท่าทางที่ออกแบบมาฝึกซ้อมให้กับสมาชิก เพื่อลำดับท่าทางและจัดตำแหน่งการแสดงให้กับนักแสดง โดยเป็นการพิจารณา ร่วมกันในการคัดเลือกและปรับเปลี่ยนท่าให้มีความเหมาะสม และสื่อสารได้ตามที่ต้องการ เช่น ท่าทางการแบนกล้วย ที่มีการจัดตำแหน่งนักแสดงเป็นวงกลม ตามลักษณะของการนั่งล้อมวงใน การแบนกล้วย และท่าทางการตัดจุกกล้วย ที่มีการหันลำตัวไปทางซ้าย 45 องศา ด้วยแถวเฉียง เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นท่าทางของมือที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งในขั้นนี้ ผู้วิจัยในฐานะครุฑศิลป์ได้มีบทบาท ในการช่วยปรับท่าทางให้สามารถสื่อความหมายและสอดคล้องไปตามจังหวะของเพลง

5. ขั้นตอนการเก็บรายละเอียด

ในขั้นตอนนี้ ผู้ร่วมพัฒนาได้ร่วมฝึกซ้อมร่วมกับเพลงประกอบการแสดงที่แก้ไข เรียบร้อยแล้ว และได้มีการปรับเปลี่ยนท่วงท่าให้เหมาะสมตามจังหวะของเพลง ทั้งการลดจำนวน ท่า และการเพิ่มท่าเชื่อมในเพลง พร้อมทั้งฝึกซ้อมการเปลี่ยนตำแหน่งของนักแสดงในแต่ละท่า เพื่อการสื่อสารและความสวยงาม

6. ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน

การนำเสนอผลงาน ผู้ร่วมพัฒนาได้ทำการฝึกซ้อม และได้นำเสนอการแสดง โดย มีผู้วิจัยและนักเรียนในชมรมบางส่วนได้รับชม เพื่อร่วมสะท้อนผลการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ ที่บ้านประยูรศุข ระบ้ำกล้วยตาก

ภาพ 15 การแสดงระบำกล้วยตากที่แสดงในงานวัดผลประเมิณผลและวิจัยสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 28

7. ขั้นตอนการประเมินผล

ในการสะท้อนผลการนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ระหว่างผู้วิจัย ผู้ร่วมพัฒนา และนักเรียนในชมรมนาฏศิลป์โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม ตามองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ พบว่า

7.1 แนวคิดในการแสดง มีรูปแบบที่แปลกใหม่ การเพิ่มช่วงการแสดงให้เป็น 3 ช่วงการแสดง ส่งผลให้การแสดงมีความน่าสนใจมากขึ้น และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

7.2 ท่วงท่าการรำ มีความสวยงาม ชวนให้ รู้สึกติดตามการแสดงว่าต้องการสื่อสารเรื่องราวกับผู้ชมอย่างไร เช่น ทำดินนอน นักแสดงค่อย ๆ เคลื่อนไหวพร้อมกับลืมตาขึ้นมา โดยรูปแบบการรำที่แบ่งนักแสดงกลุ่มหนึ่งเป็นชาวบ้าน และนักแสดงอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกล้วย ทำให้เห็นถึงขั้นตอนการทำกล้วยตากที่ชัดเจน เช่น ทำปอกกล้วย ที่มีนักแสดงกลุ่มหนึ่งทำทำปอกกล้วย และนักแสดงกลุ่มหนึ่งแสดงท่าทางเป็นกล้วยที่กำลังถูกปอกเปลือก และท่าเกลี่ยกล้วย ที่มีนักแสดงกลุ่มหนึ่งทำท่าเกลี่ยกล้วย และนักแสดงอีกกลุ่มหนึ่งขยับตัวตามจังหวะเหมือนกล้วยที่โดนเกลี่ย สำหรับสิ่งที่ยากให้มีการปรับปรุงคือท่าเชื่อมที่เป็นการเดินแถวมีมากเกินไป หากลดลงจะทำให้ภาพการแสดงสวยงามมากขึ้น

7.3 คนตรีประกอบการแสดง การใช้ทำนองเพลงรากไทยที่เป็นเสียงขลุ่ยในช่วงการแสดงที่หนึ่ง ช่วยสร้างบรรยากาศการแสดงให้เหมือนการใช้ชีวิตยามเช้าได้ดี เมื่อตัดเข้าทำนองที่ค้ำคาวกีนกล้วย ที่มีจังหวะเร็วขึ้น จึงช่วยส่งให้รู้สึกกระฉับกระเฉง เหมาะสำหรับการถ่ายทอดขั้นตอนในการทำกล้วยตาก

7.4 การแต่งกาย โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการแต่งกายมีการผสมผสานระหว่างการแต่งกายแบบพื้นบ้าน และมีการผสมผสานลูกเล่นตามยุคสมัยได้ดี เครื่องแต่งกายแสดงถึง

ความเรียบร้อย แต่มีความกระฉับกระเฉง เหมาะสำหรับบริบทของการออกมาทำงาน โดยเฉพาะการทำล้วยตาก

7.5 อุปกรณ์การแสดง ในการแสดงชุดนี้ได้เพิ่มเติมอุปกรณ์เข้าไป ทั้งของนักแสดงชายที่ใช้ตอนออกไปตัดกล้วย ผ้าโสร่งที่ใช้แทนผ้าฝ้ายสำหรับการคลุมกล้วย กระจาดใบเล็กสำหรับการแบกกล้วย รวมถึงตะแกรงไม้สำหรับการตากกล้วย ทั้งนี้เมื่อมีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงในขั้นตอนต่าง ๆ จึงส่งผลให้การสื่อความหมายมีความชัดเจนมากขึ้นเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ในครั้งนี้ ได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นในการรับชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ไว้ 2 รูปแบบ ประกอบด้วย แบบที่ 1 การประเมินความคิดเห็นผ่านแบบประเมินความคิดเห็น และแบบที่ 2 การแสดงความคิดเห็นผ่านข้อเสนอแนะจากผู้ชมการแสดง และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสรุปผลการประเมินได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินความคิดเห็นในการรับชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความคิดเห็นในการรับชมการแสดงพื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตาก

ที่	ประเด็นในการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	SD.	ระดับความคิดเห็น
1.	การแสดงมีแนวคิดที่ชัดเจน	4.38	.63	มาก
2.	การแสดงมีรูปแบบที่แปลกใหม่	4.38	.65	มาก
3.	ดนตรีช่วยส่งเสริมการเล่าเรื่องในการแสดง	4.46	.70	มาก
4.	จังหวะของดนตรีมีความสอดคล้องกับท่าทางในการแสดง	4.51	.60	มากที่สุด
5.	ทำรำสื่อความหมายแต่ละช่วงการแสดงได้	4.51	.62	มากที่สุด
6.	ทำรำแสดงถึงเอกลักษณ์ของการทำกล้วยตาก	4.51	.62	มากที่สุด
7.	รูปแบบการแต่งกายมีความเหมาะสม	4.51	.64	มากที่สุด

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความคิดเห็นในการรับชมการแสดงพื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตาก (ต่อ)

ที่	ประเด็นในการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	SD.	ระดับความคิดเห็น
8.	สีของเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม	4.53	.64	มากที่สุด
9.	อุปกรณ์ประกอบการแสดงมีความเหมาะสมในการเล่าเรื่องราว	4.55	.60	มากที่สุด
10.	อุปกรณ์ประกอบการแสดงช่วยให้เข้าใจการแสดงมากขึ้น	4.61	.54	มากที่สุด
รวมทั้งหมด		4.50	.63	มาก

จากตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการประเมินความคิดเห็นในการรับชมการแสดงพื้นบ้านชุด ระบายกล้วยตาก พบว่า ความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .63) เมื่อแยกตามประเด็น พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุดในประเด็นของอุปกรณ์ประกอบการแสดงช่วยให้เข้าใจการแสดงมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.61 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .54) รองลงมาคือ อุปกรณ์ประกอบการแสดงมีความเหมาะสมในการเล่าเรื่องราว (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .60) และสีของเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .64) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการแสดงความคิดเห็นในการรับชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์การแสดงไว้ โดยแยกตามองค์ประกอบได้ ดังนี้

1) แนวคิดในการแสดง

ในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก มีผู้ประเมินได้แสดงความคิดเห็นต่อแนวคิดของการแสดงไว้ 5 คน ดังนี้

"อยากให้มีการอนุรักษ์การแสดงชุดนี้ไว้สืบไป" (ผู้ประเมินลำดับที่ 6, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

“เป็นการแสดงที่สื่อถึงประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบ้าน ทำให้คนรุ่นหลังได้รับชม และสืบทอดต่อไปรุ่นสู่รุ่น” (ผู้ประเมินลำดับที่ 18, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

“มีรูปแบบการแสดงที่แปลกตา มีความคิดสร้างสรรค์” (ผู้ประเมินลำดับที่ 26, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

“เป็นการแสดงที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดีค่ะ ทำให้เกิดแนวคิดในการนำเสนอท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและภาคภูมิใจ” (ผู้ประเมินลำดับที่ 69, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

“เป็นการแสดงที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตคนในชุมชนบางกระทู้เป็นอย่างดี และร่วมกันอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมชุมชนของคนบางกระทู้ได้อย่างงดงาม” (ผู้ประเมินลำดับที่ 76, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว พบว่า ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน คือสามารถรับรู้วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือการทำกล้วยตากได้ผ่านการแสดงนี้ และมีผู้ประเมินหนึ่งคนที่ได้แสดงความคิดเห็นว่าการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตากนี้เป็นการแสดงที่มีรูปแบบแปลกใหม่และมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์การแสดง

2) ท่วงท่าการรำ

ในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก มีผู้ประเมินได้แสดงความคิดเห็นต่อท่วงท่าการรำไว้ 4 คน ดังนี้

“การแสดงร่วมของผู้ชาย เดินไม่ลงจังหวะ การยืนอยู่ข้างหลังต้องยืนให้เหมาะสมกับการแสดง ควรจัดทำยืนหรือทำนั่งให้สอดคล้องกัน” (ผู้ประเมินลำดับที่ 10, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

“ตอนที่ผู้หญิงรำและผู้ชายยืนเฉย ๆ น่าจะรำตามด้วย หรือแค่ให้ย่าเท้าเข้าจังหวะไปด้วย” (ผู้ประเมินลำดับที่ 14, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

“ท่อนจบยังไม่สมูทเท่าไร” (ผู้ประเมินลำดับที่ 49, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

“รำได้สวยงาม แปลกใหม่ และเล่าเรื่องได้ดีมากทำให้คนที่ไม่เข้ากระบวนการทำ
กล้วยสามารถเข้าใจกระบวนการทำได้เลย (ผู้ประเมินลำดับที่ 50, แบบประเมินความ
คิดเห็น, 2563)

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว พบว่า ท่วงท่าการรำที่ใช้ในการแสดงสามารถถ่ายทอด
วิถีชีวิตและกระบวนการทำกล้วยตากได้ แต่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมในการออกแบบท่าทางการรำของ
นักแสดงชายที่ยืนอยู่ด้านข้างเวที เพื่อให้ภาพการแสดงออกมาสมบูรณ์มากขึ้น และการออกแบบ
ท่าทางการรำในช่วงของการแสดงจบที่ควรมีความลื่นไหลและนุ่มนวลมากขึ้น

3) คนตรีประกอบการแสดง

ในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด
ระบำกล้วยตาก มีผู้ประเมินได้แสดงความคิดเห็นให้มีการเพิ่มระยะเวลาในการแสดงให้ยาวขึ้น
เพื่อให้การถ่ายทอดเรื่องราวมีความละเอียดมากขึ้น ดังข้อเสนอแนะที่ว่า

“อยากให้การแสดงยาวขึ้น เพื่อให้แสดงรายละเอียดทำตามกระบวนการทำกล้วย
ตากให้ชัดเจนขึ้น” (ผู้ประเมินลำดับที่ 22, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

4) การแต่งกาย

ในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด
ระบำกล้วยตาก มีผู้ประเมินได้แสดงความคิดเห็นให้มีการพัฒนาเรื่องสีของเครื่องแต่งกายให้มี
ความโดดเด่นมากขึ้น ดังข้อเสนอแนะที่ว่า

“อยากให้ชุดเสื้อผ้าในการแสดงมีความเด่นชัดขึ้นอีก” (ผู้ประเมินลำดับที่ 48,
แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด
ระบำกล้วยตาก มีผู้ประเมินได้แสดงความคิดเห็นให้มีการเพิ่มผลกล้วยในระดับต่าง ๆ เข้าไป เพื่อ
ความต่อเนื่องในการแสดง ซึ่งในการแสดงมีการนำเครือกล้วย และกล้วยดิบที่ตัดเป็นท่อนสั้นไปใช้ใน

การแสดง ดังนั้น การเพิ่มผลกล้วยในระดับต่าง ๆ จนถึงการเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยตากนั้น จึงอาจช่วยเล่าเรื่องราวได้ต่อเนื่องกว่าเดิม ดังข้อเสนอแนะที่ว่า

“ช่วงหลังน่าจะมีเป็นกล้วยสุก และมีกล้วยสุกที่ตาก และมีกล้วยตากที่สำเร็จแล้ว อาจเป็นแพ็ค หรือใส่กระดิ่งเล็ก ๆ” (ผู้ประเมินลำดับที่ 70, แบบประเมินความคิดเห็น, 2563)

ภาพ 16 การเผยแพร่การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก บนสื่อออนไลน์

และในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำมาการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์รับชม เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการแสดงให้มีรูปแบบที่สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะตามองค์ประกอบ ดังนี้

1) ด้านแนวคิดในการแสดง

การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก หากวิเคราะห์ตามชื่อเรื่องแล้วพบว่า มีแนวคิดที่เหมาะสม ซึ่งการแสดงสามารถถ่ายทอดสื่อที่ต้องการนำเสนอได้ เมื่อกกล่าวถึงการแสดงระบายกล้วยตาก ก็มักนึกถึงขั้นตอนการทำกล้วยตาก ซึ่งปรากฏอยู่ในการแสดง ดังนั้น ในด้านแนวคิดในการแสดงนั้นถือว่าสื่อสารได้ดี

2) ด้านท่วงท่าการรำ

ท่วงท่าการรำในภาพรวมของการแสดง พบว่า ท่าทางที่นำมาใช้ในการออกแบบการแสดงนั้นเป็นท่าที่เข้าใจได้ง่าย เนื่องจากเป็นท่ารำที่ออกแบบมาจากการเลียนแบบธรรมชาติ ทำให้การแสดงสามารถสื่อสารเรื่องราวได้ดี เช่น ท่าล้างหน้า ท่าอสนี ท่าปอกกล้วย ท่าเกลี้ยกล้วย เป็นต้น และด้วยองค์ประกอบท่าที่มีความเข้าใจง่ายนี้จึงสามารถขยายผลสู่การถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน เพื่อช่วยกันสืบสานการแสดงชุดนี้ให้คงอยู่ต่อไปได้

3) ด้านดนตรีประกอบการแสดง

หากวิเคราะห์ตามลักษณะของดนตรี สามารถสื่อสารได้ว่าเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคกลาง แต่หากต้องการพัฒนาการแสดงในครั้งต่อไป ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้ใช้กลองมิ่งละครในการร่วมบรรเลงประกอบการแสดง เพื่อสื่อสารให้ชัดเจนว่าการแสดงชุดนี้เป็นการแสดงของท้องถิ่นพิษณุโลก

4) ด้านการแต่งกาย

ในเรื่องของการแต่งกายนั้นถือว่าสอดคล้องกับรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ เนื่องจากการแต่งกายภาพรวมมีลักษณะคล้ายกับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคกลาง แต่ส่วนของเสื้อนักแสดงมีการตกแต่งในแบบร่วมสมัย ซึ่งเมื่อวิเคราะห์การแสดงตามแนวคิดในการสร้างสรรค์ที่ต้องการสื่อสารผ่านบริบทปัจจุบัน จึงถือว่าเหมาะสม

5) ด้านอุปกรณ์การแสดง

ในส่วนของอุปกรณ์การแสดงนั้นส่วนใหญ่ที่ปรากฏในการแสดง สามารถช่วยถ่ายทอดเรื่องราวได้ดี แต่หากมีการพัฒนาหรือถ่ายทำใหม่ ควรมีการเพิ่มกล้วยตากเข้าไปในการแสดงด้วย หรือเพิ่มข่มประกอบการแสดง ทั้งส่วนของข่มกล้วยดิบหรือข่มกล้วยตาก อาจจะช่วยเพิ่มการสื่อสารที่ชัดเจนขึ้น สร้างความน่าสนใจให้กับการแสดง และเพิ่มองค์ประกอบให้กับการแสดงได้มากขึ้น

บทที่ 5

บทสรุป

ในการวิจัย เรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของกล้วยตาก กระบวนการทำกล้วยตาก และการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของกล้วยตาก

อาชีพการทำกล้วยตากเป็นอาชีพประจำท้องถิ่นของอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก โดยเริ่มจากการถนอมอาหารภายในครัวเรือน พัฒนาลู่การเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของชุมชน และเป็นฐานอาชีพที่คนในชุมชนนิยมประกอบอาชีพทั้งกลุ่มของผู้ที่ประกอบเป็นอาชีพหลัก และกลุ่มที่ประกอบเป็นอาชีพเสริม โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ กล้วยน้ำว้า สำหรับพันธุ์กล้วยน้ำว้าท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมคือ กล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิช่อง ซึ่งมีผลขนาดใหญ่ รสชาติหวาน ซึ่งในปัจจุบันการทำกล้วยตากได้พัฒนาจากรูกรักภายในครัวเรือน เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ เนื่องจากความต้องการของตลาดที่มีมากขึ้น ทำให้เกิดโรงงานผลิตกล้วยตากที่มีการดำเนินการเรื่องการมาเชื้อแต่งรสชาติ และบรรจุลงบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายและการส่งออกในปริมาณที่มากขึ้น แต่ยังคงมีการส่งเสริมให้เกิดอาชีพในชุมชนอยู่เช่นเดิม ด้วยการจัดตั้งสถานที่สำหรับรองรับการผลิตกล้วยตากในขั้นตอนของการปอกกล้วยจนถึงขั้นตอนการตัดจุกกล้วย เพื่อรองรับการประกอบอาชีพของชาวบ้านในชุมชน โดยโรงงานดำเนินการในส่วนของการลงทุนและรับซื้อผลผลิตจากสถานที่นั้น ๆ

2. กระบวนการทำกล้วยตาก

ทั้งนี้ในกระบวนการทำกล้วยตากนั้นมี 6 ขั้นตอนหลัก ๆ ประกอบด้วย

2.1 ขั้นตอนการปอกกล้วย

2.2 การปอกกล้วยและตากกล้วย

2.3 การแบนกล้วย

2.4 การตากกล้วย

2.5 การตัดจุกกล้วย

2.6 การจัดเรียงกล้วยเพื่อเตรียมส่งให้โรงงาน

3. การแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปข้อมูลตามองค์ประกอบของการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ได้ ดังนี้

3.1 แนวคิดในการแสดง

การแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) ต้องการนำเสนอขั้นตอนการทำกล้วยตากผ่านท่วงท่าในการรำ

3.2 ท่วงท่าในการรำ

การแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) ออกแบบท่วงท่าในการรำจากการเลียนแบบท่าทางในการทำกล้วยตากของชาวบ้านในชุมชนบางกระทู้มพิทยาคม

3.3 ดนตรีประกอบการแสดง

การแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) ใช้ทำนองเพลงคางคากกล้วย ในการแสดง และมีผู้ให้ข้อมูลหนึ่งคนให้ข้อมูลว่า ในการแสดงบางครั้งมีการพากย์ขั้นตอนการทำกล้วยตากร่วมด้วย

3.4 การแต่งกาย

ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแต่งกายไว้อย่างหลากหลาย ประกอบด้วยการแต่งกายส่วนของลำตัวเป็นรูปแบบของกระโจมอก เกาะอก หรือผ้าคาดอกสีเขียว ซึ่งเป็นสีของต้นกล้วย และนุ่งผ้าถุงสีดำ มีชลิบสีที่บริเวณชายผ้า ลักษณะการนุ่งมีความยาวในระดับใต้เข่า ส่วนเครื่องประดับผู้ให้ข้อมูลบางคนกล่าวว่า เป็นดอกไม้ประดิษฐ์ ผู้ให้ข้อมูลบางคนกล่าวว่าไม่ได้สวมเครื่องประดับในการแสดง

3.5 อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงการใช้กระดาษในการประกอบการแสดง โดยปรากฏในช่วงการแสดงที่ต้องแบกกล้วยขึ้นไปแสดง

4. ข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์การแสดง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปข้อมูลตามองค์ประกอบของการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ได้ ดังนี้

4.1 แนวคิดในการแสดง

ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้การแสดงเป็นการแสดงพื้นบ้าน เพื่อเป็นการสะท้อนวิถีชีวิต และถ่ายทอดเอกลักษณ์การทำกล้วยตากของชุมชนบางกระทู้ผ่านการแสดง

4.2 ท่วงท่าในการรำ

สำหรับการออกแบบท่วงท่าในการรำนั้น ผู้ให้ข้อมูลแนะนำให้ใช้ท่าทางการทำกล้วยตากเป็นต้นแบบในการพัฒนาท่ารำ เพื่อให้ผู้ชมสามารถเห็นขั้นตอนของการทำกล้วยตากได้ชัดเจน

4.3 คนตรีประกอบการแสดง

ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอเป็นดนตรีทำนองเดิมคือ ค้างคาวกินกล้วย

4.4 การแต่งกาย

การพัฒนาเครื่องแต่งกายมีข้อเสนอแนะหลายรูปแบบ ประกอบด้วย การพันผ้า การห่มสไบ รวมทั้งการสวมเสื้อ เพื่อความสวยงามและช่วยปกปิดเรือนร่างของนักแสดง

4.5 อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนะข้อมูลเกี่ยวกับอุปกรณ์การแสดงไว้หลากหลาย เช่น ให้มีการนำผลกล้วยขึ้นไปประกอบการแสดงเพื่อเพิ่มความสมจริงของการแสดง นำแผงกล้วยที่ใช้สำหรับการตากกล้วยขึ้นไปสำหรับท่าทางการตากกล้วย เสนอแนะให้นำผ้าโยงไปใช้แสดงในขั้นตอนการปมกล้วย และเสนอให้นักแสดงสวมงอบ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนการเป็นชาวบ้าน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

สำหรับการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ซึ่งผู้ร่วมการวิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกระบวนการของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 7 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดแนวคิด

การกำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ครั้งนี้ มุ่งสื่อสารเรื่องวิถีชีวิตและกระบวนการทำกล้วยตากเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยได้ตกลงนำเสนอการแสดงออกเป็น 3 ช่วงการแสดง ประกอบด้วย ช่วงที่ 1 นำเสนอวิถีชีวิตของชาวบ้านกระทู้ ช่วงที่ 2 นำเสนอกระบวนการทำกล้วยตากในแต่ละขั้นตอน และช่วงที่ 3 นำเสนอบรรยากาศรื่นเริงหลังการทำงาน

2. ขั้นตอนการออกแบบร่าง

การออกแบบร่างของการแสดงได้แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบตามองค์ประกอบในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ ซึ่งประกอบด้วย 1) แนวคิดในการแสดง 2) ท่วงท่าการรำ 3) ดนตรีประกอบการแสดง 4) การแต่งกาย และ 5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากวัตถุประสงค์ที่ 1 มาสรุปเป็นข้อเสนอแนะ และแบ่งกลุ่มเพื่อออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ

3. ขั้นตอนการพัฒนาแบบ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้แบ่งหน้าที่เพื่อออกแบบเพลงประกอบการแสดง ออกแบบท่าทางการรำ และออกแบบการแต่งกาย โดยในแต่ละส่วนจะสรุปผลแล้วนำมาพิจารณาร่วมกัน ผลการพัฒนาพบว่า

3.1 ดนตรีประกอบ ใช้ทำนองเพลงรอกไทยในช่วงการแสดงที่ 1 และใช้ทำนองเพลง ค้างคาวกินกล้วย ในช่วงการแสดงที่ 2

3.2 ท่วงท่าการแสดง แบ่งออกตามช่วงการแสดงทั้ง 33 ช่วงการแสดง ดังนี้

- ช่วงที่ 1 การแสดงวิถีชีวิต นำเสนอท่าทางตั้งแต่การตื่นนอนจนถึงการเตรียมตัว ออกมาทำงาน

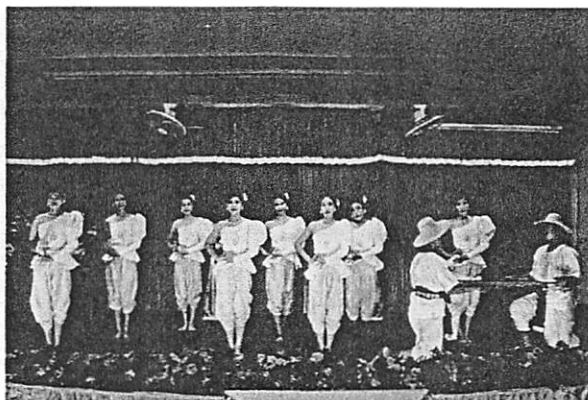
- ช่วงที่ 2 การแสดงขั้นตอนการทำกล้วยตาก นำเสนอท่าทางตั้งแต่การตัดกล้วย จนถึงการตัดจุดกล้วย

- ช่วงที่ 3 การแสดงบรรยากาศรื่นเริง นำเสนอท่าทางการเกี่ยวพาราสีระหว่าง ชาวบ้านผู้ชายและชาวบ้านผู้หญิง และไปรวมกลุ่มเพื่อจบการแสดง

3.3 การแต่งกาย แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

- นักแสดงผู้หญิง สวมเสื้อไหม้เบี่ยงข้างซ้าย แขนยาว ต้นแขนเป็นลักษณะเสื้อ แขนตุ๊กตา สีขาวงาช้าง เพิ่มลูกเล่นที่ชายเสื้อเป็นลักษณะบานออกตามสรีระของผู้หญิง นุ่งโจงกระเบนสีเหลือง ซึ่งมาจากสีของกล้วยสุก สวมเครื่องประดับโลหะสีทอง ทรงผมมวยต่ำด้านหลัง ทัดดอกไม้สีขาวด้านซ้าย

- นักแสดงผู้ชาย สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น นุ่งโจงกระเบนสีเหลืองเช่นเดียวกับ นักแสดงผู้หญิง มีผ้าคาดเอวสีม่วงขอบเหลือง และสวมงอบในการแสดง

ภาพ 17 การแต่งกายของนักแสดง

4. ขั้นตอนการประกอบสร้าง

การประกอบสร้างนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยช่วยกันถ่ายถอดท่ารำที่ ออกแบบ และออกแบบตำแหน่งของนักแสดงให้เหมาะสมกับท่วงท่า พร้อมทั้งช่วยกำหนดจำนวน ท่ารำให้เหมาะสมกับดนตรี

5. ขั้นตอนการเก็บรายละเอียด

ในขั้นตอนของการเก็บรายละเอียดเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ทำให้ชุดการแสดงมีความ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยได้พยายามปรับท่วงท่าการรำ ปรับตำแหน่งของ นักแสดง และปรับสัดส่วนของการแสดงจนเกิดเป็นการแสดงที่สมบูรณ์

6. ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน

การนำเสนอผลงานในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยได้รับเกียรติให้นำการ แสดงชุดนี้ไปแสดงในงานวัดผลประเมินผลและวิจัยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 28 ณ โรงแรม วัจจันทรวิเวกริว อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นการแสดงในที่สาธารณะครั้งแรกของการ สร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระเบิดกล้วยตาก

7. ขั้นตอนการประเมินผล

หลังจากการนำเสนอผลงานในที่สาธารณะ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมสะท้อนผล การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระเบิดกล้วยตาก กันอีกครั้ง เพื่อวิเคราะห์ จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา ซึ่งพบว่า การแสดงที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้มีรูปแบบที่แปลกใหม่ และมี ท่วงท่าการรำที่สามารถถ่ายถอดเรื่องราวได้ดี ทำนองเพลงที่พัฒนาขึ้นช่วยสื่ออารมณ์ของการแสดง ได้อย่างเหมาะสมการแต่งกายมีการออกแบบให้ผสมผสานรูปแบบเดิมและรูปแบบตามยุคสมัย ปัจจุบันได้ลงตัว มีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงช่วยสื่อสารเรื่องราวในทุก ๆ ขั้นตอน สำหรับจุด ที่ควรพัฒนาเป็นท่วงท่าการรำในช่วงการแสดงที่ 3 ที่ยังไม่สามารถสื่อสารถึงบรรยากาศที่

สนุกสนานได้อย่างชัดเจน และระยะเวลายาวของเพลงที่ควรเพิ่มระยะเวลาให้ยาวขึ้น เพื่อให้การสื่อสารเรื่องราวมีความชัดเจนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน ประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .63) เมื่อแยกตามประเด็นโดยเรียงตามระดับความคิดเห็นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุดในประเด็นของอุปกรณ์ประกอบการแสดงช่วยทำให้เข้าใจการแสดงมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.61 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .54) รองลงมาคือ อุปกรณ์ประกอบการแสดงมีความเหมาะสมในการเล่าเรื่องราว (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .60) และสีของเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .64) ตามลำดับ

สำหรับประเด็นที่ผู้ตอบแบบประเมินมีความเหมาะสมน้อยที่สุดคือ การแสดงมีแนวคิดที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .63) และการแสดงมีรูปแบบที่แปลกใหม่ (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ .65) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การสร้างสรรคการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการอาชีพการทำกล้วยตาก ผู้ที่เคยชมการแสดงระบายกล้วยตาก (เดิม) และผู้ที่เคยเป็นนักแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม) เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน ร่วมกับผู้ร่วมการวิจัย จนออกมาเป็นการแสดงที่สมบูรณ์ และดำเนินการเผยแพร่การแสดงในรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้ชมได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ทั้งนี้เมื่อกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยขออภิปรายประเด็นที่น่าสนใจไว้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 รูปแบบการวิจัย

การสร้างสรรคการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ใช้รูปแบบการศึกษาคนคว่ำที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการและมีความเหมาะสมตามลักษณะของการจัดการข้อมูลในการวิจัย เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดในการแสดง ท่วงท่าการรำ ดนตรีประกอบการแสดง การแต่งกาย

และอุปกรณ์ประกอบการแสดงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนบางกระท่อม เพื่อให้ได้แนวทางการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ด้วยมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องตามวรรณดี สุทธินิรากร (2556: 27) ที่กล่าวถึงวิจัยเชิงคุณภาพไว้ว่า เป็นกระบวนการวิจัยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลด้วยการสังเกตการใช้คำพูดหรือพฤติกรรมที่ต้องการศึกษา เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงข้อมูลไปจากสถานการณ์ปกติ และในการวิจัยครั้งนี้ต้องการมุมมองข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก กลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ในการชมการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม) และกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ในการเป็นนักแสดงชุดระบำกล้วยตาก(เดิม) ดังนั้นการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพจึงเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม

ประเด็นที่ 2 ลักษณะการให้ข้อมูล

โดยข้อมูลที่ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ มุ่งในเรื่องข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์นั้น ซึ่งผู้วิจัยได้สอบถามผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการแสดง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการนำไปสร้างสรรค์การแสดง โดยแยกประเด็นตามองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ คือ แนวคิดในการแสดง ท่วงท่าการรำ และดนตรีประกอบ ข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลมักเป็นการบอกให้คงเดิมเหมือนการแสดงต้นฉบับ แต่ในองค์ประกอบของการแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอความคิดเห็นไว้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบแรกเป็นองค์ประกอบที่ผู้คนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่เป็นนามธรรม และไม่มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเรื่องขององค์ประกอบในการแสดง จึงมักไม่มีข้อเสนอแนะให้กับผู้วิจัย แต่เมื่อเป็นองค์ประกอบของการแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ที่มีความเป็นรูปธรรม และอยู่ในการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้ให้ข้อมูลต่างให้ข้อเสนอแนะที่หลากหลายและน่าสนใจ จนสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน

ประเด็นที่ 3 กระบวนการสร้างสรรค์การแสดง

เมื่อได้ดำเนินการจัดการข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดที่กล่าวถึงข้างต้น ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วจะนำเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงผ่านนักเรียนชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระท่อมพิทยาคม ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน โดยรูปแบบในการออกแบบและสร้างสรรค์การแสดงมีลักษณะของการเลียนแบบการเคลื่อนไหวท่าทางต่าง ๆ จากวิถีชีวิตประจำวัน เลียนแบบขั้นตอนการทำกล้วยตาก และเลียนแบบอารมณ์ที่สนุกสนานเพื่อเฉลิมฉลอง ซึ่งสอดคล้องกับนิสคาร์ตัน สิงห์บุราณ, กาญจนารัตน์ แจ่มฟ้า และศรียา หงส์ยี่สิบเอ็ด (2560: 309-310) ที่กล่าวไว้ว่า การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ที่มีการปรับปรุงใหม่ให้เกิดความน่าสนใจขึ้น มักใช้ลักษณะของการเลียนแบบธรรมชาติในการออกแบบท่าทางการรำ ซึ่งทำให้

การสื่อสารผ่านการแสดงสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นในกลุ่มของผู้ชม อีกทั้งยังเป็นเรื่องง่ายที่จะนำการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นไปทำการเผยแพร่ให้กับคนในชุมชน ให้ช่วยกันเรียนรู้และสืบสานการแสดงไปคงอยู่กับชุมชนต่อไป

ประเด็นที่ 4 การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบการแสดง

ในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตากในครั้งนี้ มีผู้ร่วมวิจัยซึ่งคือนักเรียนในชุมชนนาฏศิลป์ โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม ที่เข้าร่วมการสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้ ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนชุมชนที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์และมีประสบการณ์ในการแสดงนาฏศิลป์มากกว่า 5 ปี ซึ่งเมื่อได้รับชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตากที่ถูกพัฒนาขึ้น จะพบว่ารูปแบบและองค์ประกอบในการแสดงหลาย ๆ อย่างมีการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้มีระยะเวลาห่างจากการสร้างสรรค์การแสดงเดิม 25 ปี ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาบริบทของสังคมมีการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมมีการขับเคลื่อนไปข้างหน้า และการรับรู้ประสบการณ์ที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์จึงเปลี่ยนตาม ทั้งวัฒนธรรมการแสดงจากต่างประเทศ หรือแม้แต่วิธีการแสดงนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันที่มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้กระบวนการคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์มีความแตกต่างจากเดิม สอดคล้องกับ พิมพ์พรภัส ลักษณะวิเชียร (2562: 69) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญ และการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้า นั้น จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพมากขึ้น ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป จะส่งผลให้ฐานความคิดก็เปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งจะสะท้อนผ่านการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ที่นักเรียนชมรมนาฏศิลป์โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม ได้ร่วมพัฒนาขึ้นจากข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง โดยมาจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนบางกระทุ่มในระยะเวลาที่ต่างกัน

ประเด็นที่ 5 ความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับชมการแสดง

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการเผยแพร่การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก และได้ขอความร่วมมือผู้ที่รับชมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ในการร่วมประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตากนั้น พบว่า แม้จะมีข้อเสนอแนะมากมายในการสร้างสรรค์การแสดงเพิ่มเติม ยังมีอีกหลายข้อเสนอแนะที่แสดงออกให้เห็นถึงความภาคภูมิใจที่มีต่อการแสดง และด้วยรูปแบบการแสดงที่ใช้การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นฐานในการสร้างสรรค์การแสดง ทำให้สามารถสื่อสารเอกลักษณ์และวัฒนธรรมผ่านการแสดงได้ให้รับรู้ได้ง่าย และเกิดความชัดเจน สอดคล้องกับ เรชา อินทรกำแหง (2555: 104) ที่กล่าวว่า รูปแบบการแสดงเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน ช่วย

ส่งเสริมความเข้าใจ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน อีกทั้งด้วยรูปแบบที่แปลกใหม่ในการนำเสนอ ทำให้การแสดงชุดนี้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มของผู้รับชมการแสดง ซึ่งเป็นไปตามที่ มาลินี อาชายุทธการ (2547: 65) ได้เสนอแนะว่า การสร้างสรรค์การแสดงให้มีความน่าสนใจคือ การปรับวิถีคิดและเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อเรื่องราวนั้น ซึ่งส่งผลให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยได้เห็น มุมมองที่ยังไม่ได้ถูกนำเสนอของชุมชนบางกระท่อม จึงนำมาผสมผสานกับเอกลักษณ์การทำกล้วย ตากให้ดูน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์เรื่องนี้ประกอบด้วยขั้นตอนในการออกแบบร่าง ขั้นตอนในการพัฒนาแบบ และขั้นตอนในการเก็บรายละเอียด ดังนั้น ในการสร้างสรรค์การแสดง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการชมหรือประสบการณ์ในการแสดง นาฏศิลป์ เพื่อให้การออกแบบองค์ประกอบแต่ละส่วนสามารถนำมาร้อยเรียงเป็นการแสดง นาฏศิลป์ที่สมบูรณ์ได้ โดยยังคงไว้ซึ่งความประณีต งดงาม และแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ได้
2. ผู้ที่สนใจในการออกแบบการแสดงที่มาจากชุมชน หรือออกแบบการแสดงที่มาจาก การมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการดำเนินการวิจัยได้ เพื่อให้การทำวิจัยนั้นสามารถตรวจสอบกระบวนการวิจัยได้ในทุกขั้นตอน
3. ผู้ที่สนใจนำการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ไปแสดงในงาน ต่าง ๆ สามารถติดต่อผู้วิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนกระบวนการดำเนินการวิจัย และถ่ายทอดกระบวนการทำ ที่ละเอียด เพื่อความถูกต้องของการแสดง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. แนวทางการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนใน รายวิชา การศึกษา ค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ได้ โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมนำเสนอภูมิ ปัญญาท้องถิ่น กระตุ้นความสนใจในการดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และจัดการกับ ข้อมูลในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รูปแบบการแสดงที่มีความแปลกใหม่ ที่สามารถถ่ายทอด เรื่องราวให้ผู้อื่นได้รับรู้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งรูปแบบการเรียนรู้นี้ยังเป็นการสานสัมพันธ์อันดีระหว่าง นักเรียนและชุมชนอีกด้วย

2. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการตรวจสอบการออกแบบเครื่องมือ และตรวจสอบขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นที่ยอมรับมากขึ้น และเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาตรฐานงานที่สูงขึ้นไป

3. รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม สามารถนำไปใช้ออกแบบการวิจัยที่ส่งเสริมกิจกรรมในห้องเรียน หรือช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้ ทั้งนี้เพราะการได้แสดงความคิดเห็น การได้ลงมือปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนเห็นมุมมองความคิดของคนอื่นและเกิดการเรียนรู้ในการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

บรรณานุกรม

- คมธวัชร์ พสุวิจันทร์แดง. (2554). การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ผ่านพัฒนาการด้านปรัชญาในเรื่องพระมหาชนก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จรัมศรี เพ็ชรกุล. (ม.ป.ป.). หนังสือเสริมประสบการณ์ ประกอบรายวิชา ส.071 ท้องถิ่นของเรา อำเภอบางกระทุ่มของเรา. พิษณุโลก: ม.ป.พ.
- จรรยาสมร ผลบุญ. (2560). การสร้างสรรค์ชุดการแสดงจากประวัติศาสตร์ : ประเพณีถวายดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง. *สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*. 19(37), (45-52).
- จันจิรา สามานาม. (2560). การยอมรับในคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์กล้วยตาก ของอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ชัยวิชิต เขียวชนะ. (2560). สถิติสำหรับการวิจัย แนวคิด และการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุลีกร บุญเสริมสุขเจริญ. (2557). การประดิษฐ์ทำพินบ้านชุด รำอิฐมอญ สารนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเซนต์โยเซฟเมืองเอก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรังสิต, กรุงเทพฯ.
- ฐิติรัตน์ เกิดหาญ. (2555). นาฏศิลป์ไทย. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.
- ทัศนียา คัญทะชา. (2558). การศึกษาพัฒนาการจำปาตะขูผลงานสร้างสรรค์ : ตาริจำปาตะขู. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.
- นิตารัตน์ สิงห์บุราณ กาญจนารัตน์มี แจ่มฟ้า และศรียา หงษ์ยี่สิบเจ็ด. (2560). การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ตามยุคสมัย. *ศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: รวมบทความวิจัย บทความวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2560*. สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2563, จาก <http://www.cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1508>
- นุชนาฏ ดีเจริญ. (2553). การสร้างสรรค์นาฏศิลป์. สืบค้นวันที่ 13 กรกฎาคม 2562, สืบค้นจาก <http://www.human.nu.ac.th/newculture>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุสรินทร์ พาระแพน. (2561). การพัฒนาชุดการเรียนรู้การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของชุมชนที่ส่งเสริมบุคลิกภาพและความคิดสร้างสรรค์ การปฏิบัติทำรำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- ปฐมภรณ์ ธิมุกดา. (2542). **วิวัฒนาการผลิตกล้วยตากบางกระทุ่ม**. พิษณุโลก:
สำนักงานเกษตรอำเภอบางกระทุ่ม.
- ปรารธนา คงสำราญ. (2554). **การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากจินตนาการของผู้พิการทาง
สายตา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ปรีชา พิณทอง. (2558). **ประเพณีโบราณไทยอีสาน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิราภรณ์ พันธุ์มณี. (2560). **ทำรำเชิงกระต๊อบข้าวชาวหนองโน โขทอปมหาสารคาม จากวิถี
หัตถกรรมการจัดสานสู่ทำรำนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์**. *ข้อพระยอม*. 28(2),
(186-193).
- พิมพ์พรลภัส ลักษณะวิเชียร. (2562). **การเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยในยุคดิจิทัล**. *วารสารกลุ่ม
มนุษยศาสตร์ – สังคมศาสตร์*. 2(2): 67 - 82.
- พิสนุ ฟองศรี. (2552). **การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย**. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ภัทรวดี ภูษาภิรมย์. (2552). **วัฒนธรรมดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลาง**. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี อาชายุทธการ. (2547). **พื้นฐานนาฏยประดิษฐ์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รพีพงศ์ อินดีะสืบ. (2549). **การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ: สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
กล้วยตากอบน้ำผึ้ง กลุ่มแม่บ้านเกษตรเกาะคู อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัด
พิษณุโลก**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- เรขา อินทรกำแหง. (2555). **การวิจัยเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การศึกษาและพัฒนานวัตกรรม
การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านชุด จับปู กรณีศึกษา : บ้านโนนวัด ตำบลพลสงคราม อำเภอ
โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา**. *ศิลปกรรมศาสตร์*. 4(1), (98-121).
- วรรณดี สุทธิธนากร. (2556). **การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยในกระบวนทัศน์ทางเลือก.
กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.**
- วัลยา ไชยพรม. (2557). **การจัดการความรู้นาฏศิลป์พื้นบ้านล้านนา เรื่อง การพ้อน
สาวไหม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศิริมงคล นาฏยกุล. (2562). **พื้นฐานการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ : แนวคิดและ
การบริหารจัดการของนักวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2562, จาก <https://slideplayer.in.th/slide/16166421/>

บรรณานุกรม(ต่อ)

- สิทธิรัตน์ ภูแก้ว. (2561). ระบายศิลปะทุกซ์: นาฏยประดิษฐ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 10(2), 350-372.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- _____. (22-23 กันยายน 2555). การวิจัยเชิงสร้างสรรค์. ใน การประชุมวิชาการนานาชาติ เรื่อง ASEAN Arts Research. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อาทิตย์ เกษแก้ว สุภาพร ย่านกลาง และวรรณพร พลแสง. (2546). ความเป็นไปได้ในการนำเปลือกกล้วยมาใช้เป็นพลังงานทดแทนในกระบวนการผลิตกล้วยตาก
กรณีศึกษา : ตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. สารนิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก
- อาริยา รุ่งเรือง. (2547). องค์ประกอบนาฏศิลป์ไทย. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2562, จาก <https://sites.google.com/site/reiynnatsilpkhruxariya/xngkh-prakxb-natsilp-thiy>.
- อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. (2563). สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.phitsanulok.go.th/district6.htm>
- Google. (2563). Google map Bangkratum District, Phitsanulok Province. Retrieved from <https://www.google.com/maps/place/Bang+Krathum+District,+Phitsanulok/>
- Tisch. (2562). What is creative research. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2562, จาก <https://tisch.nyu.edu/tisch-research-news-events/research-at-tisch/what-is-creative-research->

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความคิดเห็น
ต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระเบิดกล้วยตาก

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์
จำนวน 1 ท่าน ในการร่วมประเมินความคิดเห็นและเสนอข้อเสนอนะเพื่อการพัฒนาการแสดง
นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระเบิดกล้วยตาก ได้แก่

อาจารย์ ดร. รุ่งนภา จิมพุด

หัวหน้าภาควิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้าน ประยุกต์ประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยเครื่องมือ จำนวน 5 ชุด ได้แก่

1. แบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนการทำกล้วยตาก
2. แบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนการสร้างสรรค์การแสดงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์
3. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก
4. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ต่อการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม)
5. แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

(ตัวอย่าง)
แบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนในการทำล้วยตากประกอบงานวิจัย เรื่อง
การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำล้วยตาก
ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์
(จุดประสงค์การวิจัยข้อที่ 1)

ที่	พฤติกรรม	พฤติกรรมที่สังเกตได้
1.	ขั้นตอนในการทำล้วยตาก	
2.	อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำล้วยตาก	
3.	ท่าทางในการทำล้วยตาก	

(ตัวอย่าง)
 แบบบันทึกการสังเกตขั้นตอนการสร้างสรรค์การแสดงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์
 ประกอบงานวิจัย เรื่อง
 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก
 ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์
 (จุดประสงค์การวิจัยข้อที่ 2)

ที่	พฤติกรรม	พฤติกรรมที่สังเกตได้
1.	ขั้นตอนการกำหนดแนวคิด	
2.	ขั้นตอนการออกแบบร่าง	
3.	ขั้นตอนการพัฒนาแบบ	

(ตัวอย่าง)
 แบบสัมภาษณ์ประกอบงานวิจัย เรื่อง
 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก
 ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ประกอบอาชีพการทำกล้วยตาก

ชื่อสมมติ.....

วันที่สัมภาษณ์ เวลา น. สถานที่.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

ประเด็นของประวัติความเป็นมาของกล้วยตากบางกระท่อม

- ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ที่บางกระท่อมมาแล้วกี่ปี (คุณบ้ำอยู่บางกระท่อมมานานหรือยังคะ)
- ความเป็นมาของกล้วยตากบางกระท่อมเป็นอย่างไร
- ภูมิหลังของชาวบ้านเป็นคนพื้นเมืองหรือคนอพยพ
- ประกอบอาชีพทำกล้วยตากมานานกี่ปี, ทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม
- ทำไมกล้วยตากบางกระท่อมจึงกลายเป็นสินค้าส่งออกที่มีชื่อเสียง
- จุดเด่นของกล้วยตากบางกระท่อมคืออะไร

ประเด็นของวิธีการทำกล้วยตากบางกระท่อม

- พื้นที่แต่ละพื้นที่มีรูปแบบการผลิตกล้วยตากแตกต่างกันไหม, อย่างไร
- การทำกล้วยตาก ต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง
- การทำกล้วยตากมีวิธีการทำอย่างไร
- มีวิธีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำกล้วยตากอย่างไร

ประเด็นของข้อเสนอประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าท่าทางไหนที่สามารถสื่อสารถึงการทำกล้วยตากได้บ้าง
- จังหวะของเพลงระบำกล้วยตากควรมีลักษณะใด
- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าการแต่งกายของการแสดงชุด ระบำกล้วยตาก ควรแต่งกายลักษณะใด
- ในการแสดงชุด ระบำกล้วยตาก ควรมีอุปกรณ์ประกอบการแสดงหรือไม่

(ตัวอย่าง)
 แบบสัมภาษณ์ประกอบงานวิจัย เรื่อง
 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก
 ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เคยชมการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม)

ชื่อสมมติ.....

วันที่สัมภาษณ์ เวลา น. สถานที่.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

ประเด็นของการแสดงระบายกล้วยตาก(เดิม)

- เคยชมการแสดงชุด ระบายกล้วยตาก ก็ครั้ง, ในโอกาสใด
- ลักษณะการแสดงเป็นอย่างไร
- การแต่งกายของการแสดงเป็นรูปแบบใด
- มีอุปกรณ์ประกอบการแสดงไหม
- ถ้าผู้ให้ข้อมูลอยากให้มีรายละเอียดในการแสดง หรือสร้างสรรค์การแสดงในจุดใดบ้าง

ประเด็นของข้อเสนอประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าทำทางไหนที่สามารถสื่อสารถึงการทำกล้วยตากได้บ้าง
- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าการแต่งกายของการแสดงชุด ระบายกล้วยตาก ควรแต่งกายลักษณะใด
- ในการแสดงชุด ระบายกล้วยตาก ควรใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงหรือไม่

(ตัวอย่าง)
 แบบสัมภาษณ์ประกอบงานวิจัย เรื่อง
 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก
 ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มที่ 3 นักเรียนที่เคยแสดงระบำกล้วยตาก

ชื่อสมมติ.....

วันที่สัมภาษณ์ เวลา น. สถานที่.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

ประเด็นของการแสดงระบำกล้วยตาก(เดิม)

- เคยแสดงชุด ระบำกล้วยตาก ก็ครั้ง, ในโอกาสใดบ้าง
- ลักษณะการแสดงเป็นอย่างไร
- การแสดงต้องการสื่อสารอะไรให้กับผู้ชมบ้าง
- สีของชุดการแสดงเป็นอย่างไร
- ผลตอบรับของการแสดงระบำกล้วยตากเป็นอย่างไร
- ถ้าผู้ให้ข้อมูลอยากให้มีรายละเอียดในการแสดง หรือสร้างสรรค์การแสดงในจุดใดบ้าง

ประเด็นของข้อเสนอประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบำกล้วยตาก

- ผู้ให้ข้อมูลอยากเห็นการแสดง ระบำกล้วยตาก ออกมาเป็นอย่างไร
- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าท่าทางไหนที่สามารถสื่อสารถึงการทำกล้วยตากได้บ้าง
- ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าการแต่งกายของการแสดงชุด ระบำกล้วยตาก ควรแต่งกายลักษณะใด
- ในการแสดงชุด ระบำกล้วยตาก ควรมีอุปกรณ์ประกอบการแสดงหรือไม่

(ตัวอย่าง)

แบบประเมินความคิดเห็นในการชมการแสดง
นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก

คำชี้แจง ให้ผู้ที่รับชมการแสดงร่วมประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน
ประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก ในองค์ประกอบในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ 5 องค์ประกอบ

องค์ประกอบละ 2 ข้อ รวมทั้งหมด 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมมาก

3 คะแนน หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อย

1 คะแนน หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ที่	ประเด็นในการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	การแสดงมีแนวคิดที่ชัดเจน					
2.	การแสดงมีรูปแบบที่แปลกใหม่					
3.	ดนตรีช่วยส่งเสริมการเล่าเรื่องในการแสดง					
4.	จังหวะของดนตรีมีความสอดคล้องกับท่าทางในการแสดง					
5.	ทำร้ายสื่อความหมายแต่ละช่วงการแสดงได้					
6.	ทำร้ายแสดงถึงเอกลักษณ์ของการทำกล้วยตาก					
7.	รูปแบบการแต่งกายมีความเหมาะสม					
8.	สีของเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม					
9.	อุปกรณ์ประกอบการแสดงมีความเหมาะสมในการเล่าเรื่องราว					
10.	อุปกรณ์ประกอบการแสดงช่วยทำให้เข้าใจการแสดงมากขึ้น					

ข้อเสนอแนะ

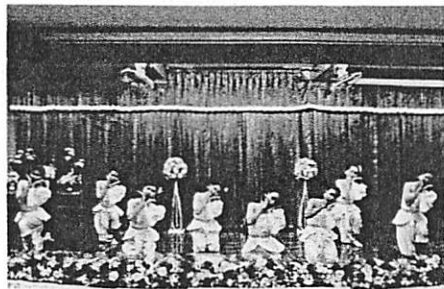
.....
.....

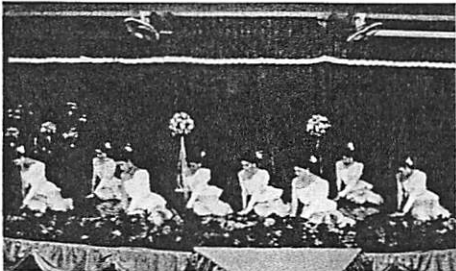

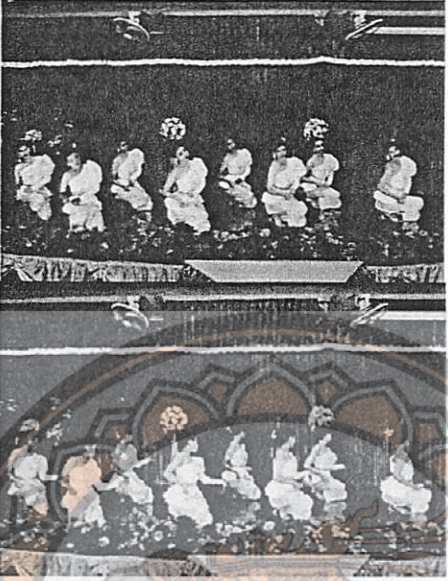

ผลการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก
ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ชุด ระบายกล้วยตาก
ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

(จุดประสงค์การวิจัยข้อที่ 2)

(ตัวอย่างท่ารำช่วงที่ 1: แสดงวิถีชีวิตของชาวบ้าน)		
ลำดับท่า	ภาพประกอบ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 1 เตรียมพร้อม		นักแสดงนั่งพับเพียบปลายเท้าหันทางขวา มือซ้ายวางบนพื้น มือขวาจับที่ระดับอก เอียงศีรษะไปทางซ้าย และหลับตาลง
ท่าที่ 2 ตื่นนอน		นักแสดงเลื่อนมือขวาออกเป็นวงกลางระดับไหล่ สีมตาขึ้นมา สายตามองตามมือ
ท่าที่ 5 ล้างหน้า		นักแสดงโน้มตัวลงข้างหน้าเล็กน้อย ใช้สองมือทำท่าประคองน้ำขึ้นมาสัมผัสหน้า กราม และคอตามจังหวะ

(ตัวอย่างท่ารำช่วงที่ 2: แสดงวิธีการทำกล้วยตาก)		
ลำดับท่า	ภาพประกอบ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 11 ตัดกล้วย		นักแสดงชายใช้มือซ้ายจับเครือกล้วย มือขวาทำท่ากำมิด แล้วทำท่าตัดกล้วย 2 จังหวะ นักแสดงหญิงช่วยวางเครือกล้วยแล้วเข้าเวทีไป
ท่าที่ 16 ปอกกล้วย		นักแสดงที่เป็นชาวบ้านใช้มือซ้ายจับอยู่ที่ระดับหน้าขาข้างขวา แล้วใช้มือขวาจับคว่ำที่ข้างตัวแล้วปล่อยออกในทิศทางเดียวกันคือ ด้านซ้าย ด้านหน้า และด้านขวา แล้วหมุนข้อมือปล่อยมือออกทางขวาแทนการบิดกล้วยออก นักแสดงที่เป็นกล้วย ใช้ 2 มือจับคว่ำที่ข้างตัวแล้วปล่อยออกในทิศทางเดียวกันคือ ด้านซ้าย ด้านหน้า และด้านขวา แล้วหมุน 1 รอบแทนการถูกบิดออกจากเปลือก
ท่าที่ 18 แบนกล้วย		นักแสดงทำท่าแบนกล้วย โดยใช้มือขวาจับแล้ววางมือขวาลงพื้น จากนั้นใช้มือซ้ายกดมือลงบนมือขวา แล้วใช้มือซ้ายจับทางด้านขวา แล้วปล่อยจับทางด้านซ้าย

ลำดับท่า	ภาพประกอบ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 20 ตัดจุกกล้วย		<p>นักแสดงกำมือแล้วหักข้อมือ สนวนทางกันเหมือนการตัดจุกกล้วย แล้วใช้มือซ้ายจับคว่ำจากทางขวา ไปปล่อยจับทางด้านซ้าย แทนการ หยิบกล้วยใส่กะละมัง</p>
ท่าที่ 21 กลับบ้าน		<p>นักแสดงหญิงทำแขนตั้งรำสวย แล้วค่อย ๆ ลุกขึ้น ทั้งหมด 4 จังหวะ แล้วเดินออกจากเวทีด้วยท่า รำสวย</p> <p>นักแสดงชายทำท่ามอง แล้วหัน ไปคุยกัน จากนั้นใช้ท่ารำสวยเดิน เข้ามาในเวที</p>

(ตัวอย่างท่ารำช่วงที่ 3: แสดงความสนุกสนานรื่นเริง)		
ลำดับท่า	ภาพประกอบ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 23 เกี่ยวพาราสี		<p>นักแสดงชายทำท่ากอดอกแล้วโน้มตัวเข้าหา นักแสดงหญิงใช้ 2 มือดันออกตามจังหวะเพลง</p> <p>นักแสดงชายทำท่ามองแล้วทำท่าเท้าคาง นักแสดงหญิงทำท่ามองออกข้างนอกแล้วทำท่าเขิน เอาฝ่ามือแตะที่แก้ม</p>
ท่าที่ 24 เข้าขบวน		<p>นักแสดงคนที่เหลือค่อย ๆ เดินขบวนเข้ามา โดยใช้มือจีบแล้วปล่อยออกที่ข้างลำตัวสลับกันซ้ายและขวา</p>
ท่าที่ 25 ตั้งขุ่มจบ การแสดง		<p>นักแสดงมาถึงยังตำแหน่งของตนเอง ทำท่าได้ตัวตามจังหวะ แล้วหมุ่ในจังหวะสุดท้าย เพื่อทำท่าจบ</p>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล กัลยาณี เจ็กท่านา
วัน เดือน ปี เกิด 13 กันยายน พ.ศ. 2535
ที่อยู่ปัจจุบัน 221/5 หมู่ 6 ตำบลอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
ที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม หมู่ 5 ตำบลบางกระทุ่ม
 อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก 65110
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ครู คศ.1
ประสบการณ์การทำงาน
 พ.ศ. 2559 โรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
 พ.ศ. 2559 โรงเรียนราชดำริ แขวงดอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา
 พ.ศ. 2563 กศ.ม. (วิจัยและประเมินทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร
 พ.ศ. 2559 กศ.บ. (ศิลปะการแสดงศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

